

บทที่ 8

อังกฤษ

อังกฤษในสมัยเริ่มต้นยุคใหม่เป็นสมัยของก่อตั้งประเทศที่รัฐบาลกลางมีอำนาจ . ช่วงเวลานี้อังกฤษต้องพบกับการปฏิวัติ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นสุดยุค อังกฤษได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศมหาอำนาจของยุโรป และของโลก

รายพระนามกษัตริย์อังกฤษ

ราชวงศ์ทิวดอร์ (Tudor Dynasty)

1. เฮนรี่ที่ 7 (Henry VII ค.ศ. 1485-1509)
2. เฮนรี่ที่ 8 (Henry VIII ค.ศ. 1509-1547)
3. เอ็ดเวิร์ดที่ 6 (Edward VI ค.ศ. 1547-1553)
4. แมรี (Mary ค.ศ. 1553-1558)
5. เอลิซาเบธที่ 1 (Elizabeth I ค.ศ. 1558-1603)

ราชวงศ์สจวร์ต (Stuart Dynasty)

1. เจมส์ที่ 1 (James I ค.ศ. 1603-1625)
2. ชาร์ลส์ที่ 1 (Charles I ค.ศ. 1625-1649)

สมัยคอมมอนเวลท์และโพรเทคทอเรท (Commonwealth and Protectorate ค.ศ. 1649-1659)

3. ชาร์ลส์ที่ 2 (Charles II ค.ศ. 1660-1685)
4. เจมส์ที่ 2 (James II ค.ศ. 1685-1688)
5. วิลเลียมที่ 3 และแมรีที่ 2 (William III and Mary II ค.ศ. 1689-1694)
6. วิลเลียมที่ 3 (William III ค.ศ. 1694-1702)

7. แอนน์ (Anne ค.ศ. 1702-1714)

ราชวงศ์ฮันโนเวอร์ (Hanoverian Dynasty)

1. จอร์จที่ 1 (George I ค.ศ. 1714-1727)

2. จอร์จที่ 2 (George II ค.ศ. 1727-1760)

3. จอร์จที่ 3 (George III ค.ศ. 1760-1820)

ราชวงศ์ทิวเคอร์

พระเจ้าเฮนรีที่ 7 (ค.ศ. 1485 - 1509)

รัชสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 7 เป็นระยะเชื่อมต่อของสมัยกลางกับสมัยเริ่มต้นยุคใหม่ ดังนั้นกล่าวโดยทั่วไปแนวทางการปกครองประเทศของกษัตริย์เฮนรีที่ 7 จึงไม่แตกต่างมากนักไปจากกษัตริย์อังกฤษในช่วงยุคกลาง กล่าวคือกษัตริย์ยังทรงให้ความสำคัญกับเรื่องการลดอำนาจและอิทธิพลของพระและขุนนาง แก้ปัญหาเรื่องการเงินเพื่อรัฐบาลของพระองค์จะได้เป็นอิสระจากรัฐสภา เรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการขยายอำนาจส่วนกลาง

การปกครอง รัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 7 จะเห็นถึงแนวการปกครองที่รวบอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางอย่างชัดเจน พระองค์ทรงเห็นความสำคัญว่า พระมหากษัตริย์จะต้องมีอำนาจสูงสุดในด้านความยุติธรรมและเป็นผู้ปกครองประเทศ พระองค์ต้องการจะทำให้ขุนนางกลายมาเป็นข้าราชการ ซึ่งพระองค์ทำทุกอย่างเพื่อให้สิ่งนี้เป็นจริงขึ้น เมื่อขึ้นครองราชย์พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ทรงให้ขุนนางทุกคนทำสัตย์สาบานว่าจะไม่ตั้งกองทัพ ไม่สะสมกำลังคน และจะไม่ก่อการกบฏ พระองค์ถือว่าข้าราชการทุกคนทุกระดับจะต้องเชื่อฟังพระมหากษัตริย์ ในการนี้พระเจ้าเฮนรีที่ 7 สามารถทำได้เป็นเพราะขุนนางได้เสียชีวิตไปมากในสงครามดอกกุหลาบ (War of Roses ค.ศ. 1445-1485) เห็นได้จากพระเจ้าเฮนรีที่ 7 เรียก รัฐสภาในตอนต้นรัชกาลได้มีขุนนางระดับบารอนเพียง 18 คนเท่านั้นที่มาประชุม นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงเกลี้ยกล่อมกลุ่มขุนนางฝ่ายตรงกันข้ามให้เข้าเป็นพวก ถ้าคิดว่ายังมีประโยชน์ต่อทั้งพระองค์และประเทศ เช่น ทรงปลดปล่อยโทมัส โฮเวิร์ด (Thomas Howard, Earl of Surrey) ออกจากที่คุมขัง เป็นต้น และเมื่อทรงมีพระราชทรัพย์เพียงพอที่จะสามารถมีทหารประจำได้ อำนาจของพระเจ้าเฮนรีที่ 7

จึงยังเป็นที่น่าเกรงขาม ยิ่งไปกว่านั้นพระองค์ยังเข้าควบคุมอำนาจทางการศาลอย่างเด็ดขาด ซึ่ง
มีผลเพิ่มอำนาจของพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก

พระเจ้าเฮนรีที่ 7 จะคงอยู่ในอำนาจได้นั้นขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเงิน เมื่อราชวงศ์
ทิวดอร์ขึ้นปกครองประเทศ อังกฤษเริ่มเสียดุลการค้าผ้าขนสัตว์ในยุโรป จึงมีผลทำให้พระเจ้า
เฮนรีที่ 7 ต้องเผชิญกับปัญหาทางการเงินอย่างมาก แต่พระองค์พยายามไม่ขอเงินจากรัฐสภา
พระองค์ทรงทำอย่างเช่นกษัตริย์สมัยกลางที่เคยทำมาแล้วพระองค์ไม่ขอเงินรัฐสภาเกิน ไปจาก
ข้อความที่ระบุไว้ตามข้อตกลงในระบบฟิวคัล แต่พระองค์ทรงหาเงินโดยวิธีต่าง ๆ ตามระบบ
ฟิวคัล เช่น ทำการริบทรัพย์ของเจ้าของที่ดินถ้าสิ้นชีวิตลงโดยไม่มีทายาท โดยไม่ยอมให้มีการ
ประนีประนอมใด ๆ เกิดขึ้น พระองค์ใช้ประโยชน์แม้กระทั่งการศาล พยายามจะยึดที่ดินให้ได้
มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามระบบฟิวคัล นอกจากนั้นการเก็บภาษีก็เป็นที่ไปอย่างมีประสิทธิภาพ
วิธีการที่สำคัญอีกวิธีหนึ่ง คือ สนับสนุนการค้าต่างประเทศ เช่น ค.ศ. 1485 ทรงออกกฎหมาย
สนับสนุนการขนส่งสินค้าโดยเรืออังกฤษ (Navigation Act) และใน ค.ศ. 1504 ทรงประกาศ
ยกเลิกระบบสมาคมอาชีพเพื่อจะทำให้การค้าคล่องตัวขึ้น เป็นต้น พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ทรงหา
เงินแม้แต่ในนโยบายระดับประเทศ เช่น บังคับให้เจ้าชายเฮนรีสมรสกับเจ้าหญิงแคเธอรีนแห่ง
อารากอน หรือเข้าสงครามกับสเปนต่อต้านฝรั่งเศส ตลอดรัชสมัยของพระองค์จึงปรากฏว่า
ทรงขอเก็บภาษีทางตรง (direct tax) จากรัฐสภาเพียง 5 ครั้งเท่านั้น ขณะที่รายได้ของพระองค์
พุ่งขึ้นสูงมาก เมื่อสิ้นสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 7 ฐานะของพระมหากษัตริย์อังกฤษจึงจัดได้ว่า
ร่ำรวย¹

รูปลักษณะของรัฐบาลในสมัยกลาง ถือกันว่ารัฐบาลเป็นสิ่งชั่วร้ายที่จำเป็น
(necessary evil) แต่เมื่อมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16 คนเริ่มคิดว่ารัฐบาลมีลักษณะเป็นสิ่งที่ดีงาม
(positive good) ทั้งนี้เพราะเริ่มพิจารณารัฐบาลในรูปของผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ มิใช่เป็น
เรื่องทางด้านจิตวิญญาณหรืออศวินนิคมอีกต่อไป การประสานงานของรัฐบาลแบบเจ้าขุนมูล
นายก็เริ่มหายไป พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ทรงหาคนบุคคลที่จะบริหารงานของรัฐบาลโดยพิจารณา
จากความซื่อสัตย์ยังรักภักดีกับพระมหากษัตริย์เป็นอันดับแรก และการทำงานของคณะบุคคล
ดังกล่าวจะทำงานภายใต้และเพื่อสถาบันกษัตริย์มิใช่เป็นการทำงานเพื่อขุนนางหรือกลุ่มขุนนาง
ดังเช่นที่เคยมีมาในอดีต แนวความคิดของยุคฟื้นฟูวิทยาการได้เข้ามามีอิทธิพลร่วมด้วย ต่อไป
นี้การปกครองจะมีติดอยู่กับคนคนเดียว แต่จะมีลักษณะเป็นกลุ่ม และจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มี

ความสามารถด้านการบริหารมิใช่มีลักษณะเป็นอัครวิญญูเช่นสมัยกลาง กล่าวโดยสรุปแล้วจะเป็นลักษณะการปกครองที่ได้รับอิทธิพลของมาเคี่ยเวลล์²

นโยบายต่างประเทศ การดำเนินนโยบายต่างประเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาความมั่นคงและสันติภาพเป็นสำคัญ พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ไม่ต้องการทำสงครามถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ เพราะจะทำให้ฐานะทางการเงินตกต่ำลงอันจะนำมาซึ่งปัญหาทางการปกครองภายในต่อเนืองมาอีก พระองค์พอพระทัยที่จะดำเนินนโยบายการทูตแบบใช้การแต่งงานระหว่างราชวงศ์เพื่อนำมาสู่ความผูกพันทางการทหารและความมั่งคั่งมากกว่า ได้มีการสมรสระหว่างเจ้าชายอาเธอร์โอรสองค์โตของพระองค์กับเจ้าหญิงแคทเธอรีนราชธิดาของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์กับอิสซาเบลล่าแห่งสเปน ซึ่งการแต่งงานครั้งนี้จะทำให้ฝ่ายอังกฤษได้สินสมรสก้อนใหญ่ และเมื่อเจ้าชายอาเธอร์สิ้นพระชนม์พระองค์ถึงกับบังคับให้เจ้าชายเฮนรี (เฮนรีที่ 8) สมรสกับพี่สะใภ้ ทั้งนี้เพื่อจะรักษาทั้งสินสมรสและพันธมิตรกับสเปนไว้ต่อไป ในปี ค.ศ. 1503 พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ทรงจัดการสมรสระหว่างเจ้าหญิงมากาเร็ตพระธิดากับพระเจ้าเจมส์ที่ 4 กษัตริย์แห่งสกอตแลนด์เป็นการวางแนวทางที่จะรวมอาณาจักรทั้งสองอังกฤษและสกอตแลนด์ และยังทรงจัดการให้พระธิดาองค์เล็ก เจ้าหญิงแมรี สมรสกับชาร์ลส์แห่งคาสตีล พระนัดดาของจักรพรรดิแมกซิมิเลียนเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินกู้ก้อนใหญ่และการเป็นพันธมิตรกับออสเตรีย

พระเจ้าเฮนรีที่ 8 (ค.ศ. 1509 - 1547)

แนวทางการปกครองประเทศของกษัตริย์เฮนรีที่ 8 ยังคงให้ความสำคัญกับการสร้างอำนาจและอิทธิพลของสถาบันกษัตริย์และรัฐบาลกลาง แต่ยังคงไว้ซึ่งลักษณะเด่นของระบบการปกครองของอังกฤษที่ให้ความสำคัญกับคณะบุคคลหรือคณะรัฐบาล บุคคลสำคัญสูงสุดในรัฐบาลของพระมหากษัตริย์ได้แก่อัครมหาเสนาบดี อัครมหาเสนาบดีที่มีชื่อเสียงคนแรกในรัชสมัยกษัตริย์เฮนรีที่ 8 คือ โทมัส โวลเซ

การต่างประเทศ ลังฆราชโทมัส โวลเซ (Thomas Wolsey) เข้ารับตำแหน่งเมื่อปี ค.ศ. 1515 ด้วยวัยเพียง 34 ปี โวลเซคุมทั้งด้านอาณาจักรและศาสนจักรนับได้ว่ามีอำนาจมากที่สุด ในอังกฤษเช่นกัน จนดูเหมือนว่าอังกฤษมีพระมหากษัตริย์พร้อมกัน 2 องค์ เมื่อการณ์เป็นเช่นนั้นจึงเป็นการแน่นอนว่าขุนนางอื่น ๆ จะไม่ชอบหน้าโวลเซนัก โวลเซสนใจเรื่องการเมืองระหว่างประเทศมากกว่าจะปรับปรุงศาสนาและการปกครองภายใน อังกฤษเริ่มใช้นโยบาย

“ดุลย์แห่งอำนาจ” (balance of power) ด้วยการพยายามร่วมมือกับประเทศเล็ก ๆ เพื่อจะถ่วงอำนาจของประเทศใหญ่ ทั้งนี้ก็เพื่อจะยกฐานะของอังกฤษให้เป็นหนึ่งในยุโรปโดยทางอ้อม ในปี ค.ศ.1511 ได้เข้าเป็นพันธมิตรในสันนิบาตอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy League) ซึ่งเท่ากับทำให้เกิดดุลย์อำนาจระหว่างสเปนและฝรั่งเศสช่วยมิให้เกิดความขัดแย้งกันมากไป กองทัพอังกฤษถูกส่งเข้ามาทางตอนใต้ของฝรั่งเศส และสามารถเอาชนะกองทัพฝรั่งเศสได้ในปี ค.ศ. 1513 และด้วยการดำเนินงานของอังกฤษร่วมกับเวนิส สเปน และสันตปาปา ก็สามารถหยุดยั้งนโยบายขยายตัวของฝรั่งเศสในอิตาลีได้เป็นผลสำเร็จ

ถึงแม้ว่าอังกฤษจะมีนโยบายสกัดการขยายตัวของฝรั่งเศสแต่อังกฤษก็ไม่ได้ทิ้งฝรั่งเศสเสียทีเดียว ได้ดำเนินนโยบายทางการทูตก้าวต่อไปอีกขั้นหนึ่งโดยการจัดการให้พระชนินธุวงศ์เล็ก เจ้าหญิงแมรีทิวเคอร์ อภิเษกสมรสกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 12 ทั้ง ๆ ที่คู่สมรสมีความแตกต่างกันมากในด้านอายุ พระเจ้าหลุยส์มีพระชนม์ถึง 60 ปีส่วนเจ้าหญิงแมรีอายุเพียง 18 ปี แต่อังกฤษก็ไม่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเนื่องจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 12 ได้สิ้นพระชนม์หลังจากการสมรสเพียง 3 เดือน โวลเซจึงเปลี่ยนนโยบายมาเป็นพันธมิตรกับสเปน แมกซิมิเลียนของเยอรมนี รวมทั้งสันตปาปาเพื่อต่อต้านพระเจ้าฟรานซิสที่ 1 ของฝรั่งเศส

พระเจ้าเฮนรีที่ 8 และโวลเซ ดำเนินนโยบายกระชับพันธมิตรกับอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์มากขึ้นเมื่อจักรพรรดิชาร์ลส์ที่ 5 ทรงมีสิทธิในสเปน เนเธอร์แลนด์ และเบอร์กันดี ซึ่งในที่สุดก็นำให้อังกฤษเข้าสงครามกับสเปนต่อต้านฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1522 สถานการณ์เปลี่ยนรูปไปอีกในปี ค.ศ.1525 เมื่อจักรพรรดิชาร์ลส์สามารถเอาชนะฝรั่งเศสได้ที่พาเวีย ยึดกรุงโรมในปี ค.ศ. 1527 รวมทั้งยังควบคุมองค์สันตปาปาไว้ในฐานะเชลยอีกด้วย เหตุการณ์นี้เท่ากับเปลี่ยนสถานะอำนาจของยุโรป ด้วยนโยบาย “ดุลย์แห่งอำนาจ” อังกฤษจึงเปลี่ยนมาร่วมมือกับฝรั่งเศส ทว่านโยบายของโวลเซไม่บรรลุจุดประสงค์สมตามที่ปราถนา เพราะเป็นการขัดต่อผลประโยชน์การค้าผ้าขนสัตว์ของอังกฤษในเนเธอร์แลนด์ และในปี ค.ศ. 1529 พระเจ้าฟรานซิสที่ 1 และจักรพรรดิชาร์ลส์ที่ 5 ได้ทำสัญญาพันธมิตรแคมเบร (Treaty of Cambrai) โวลเซจึงตกอยู่ฐานะลำบากที่ดำเนินนโยบายต่างประเทศทำให้อังกฤษต้องเสียเปรียบ

ทว่าโวลเซประสบความสำเร็จที่สามารถนำเอาเวลส์เข้ามารวมกับอังกฤษได้ (Act of Union ค.ศ. 1536 และ 1543) และไอร์แลนด์ก็เช่นเดียวกันถึงฝ่ายไอร์แลนด์จะไม่พอใจก็ตาม

พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ก็สถาปนาตัวเองเป็นกษัตริย์แห่งไอร์แลนด์ในที่สุด โวลเซตคจากอำนาจในปี ค.ศ. 1529 และด้วยข้อหาว่าเป็นกบฏจึงต้องถูกขังและสิ้นชีวิตในที่คุมขัง และเซอร์โทมัส มอร์ (Thomas More) ได้เข้ามารับตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีต่อมา

พระเจ้าเฮนรีที่ 8 กับการแยกตัวออกจากโรม และการก่อตั้งนิกายอังกฤษ

การแยกตัวอังกฤษออกจากอำนาจของพระศาสนจักรที่กรุงโรมเกิดจากการดำเนินนโยบายการเมืองและศาสนาของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทั้งนี้โดยพระองค์ใช้กรณีการหย่าร้างของพระองค์กับพระมเหสี พระนางแคทเธอรีน ร่วมกับพระประสงค์ที่จะทำการอภิเษกสมรสอย่างถูกต้องกับสนมแอนน์โบลีน (Anne Boleyn) เป็นการผลักดันให้ทุกอย่างเกิดเป็นจริงขึ้นได้ เฮนรีที่ 8 อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงแคทเธอรีนแห่งอรากอนแห่งสเปน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางการเมือง พระนางแคทเธอรีนทำคามคิดหวังให้กับกษัตริย์เฮนรีอีกจากการประสูติพระธิดา การเมืองอังกฤษมีแนวโน้มว่าจะเป็นอันตรายเมื่อมีรัชทายาทเป็นหญิง เนื่องจากเชื่อกันว่าดยุคแห่งบริชมอนด์ในตอนนั้นที่จริงแล้วเป็นบุตรชายนอกกฎหมายของกษัตริย์เฮนรีที่ 8 แต่การหย่าขาดกับพระนางแคทเธอรีนอย่างถูกต้องเป็นสิ่งมิใช่จะทำได้โดยง่ายเพราะพระนางเป็นเจ้าหญิงสเปน เป็นน้ำสาวของจักรพรรดิชาร์ลส์ที่ 5 ซึ่งมีอิทธิพลมาก พระสันตปาปาจะต้องปฏิเสธคำขอของกษัตริย์เฮนรีที่ 8 อย่างแน่นอน นอกจากนี้ ขุนนางระดับสูงของอังกฤษหลายคนก็ไม่เห็นด้วยกับกรณีการหย่าร้างเพราะขัดกับความเชื่อทางศาสนาของตน แต่กษัตริย์เฮนรีที่ 8 ก็ยังพยายามผลักดันเรื่องต่อไป

ค.ศ. 1527 พระเจ้าเฮนรีที่ 8 บงการให้โวลเซจจัดการหย่าร้างให้สำเร็จไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการเมืองหรือการทหาร ซึ่งก็มีทางเดียวคือการเสียดินเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสและเข้าสงครามต่อต้านสเปน และจะต้องเอาชนะจักรพรรดิชาร์ลส์ในสงครามให้ได้ ค.ศ. 1529 โวลเซจรู้แล้วว่าไม่มีทางจะเป็นไปได้ สันตปาปาเคลเมนต์ที่ 7 ทรงห้ามมิให้วัดทางอังกฤษตัดสินใจใดๆทั้งสิ้น ให้ส่งกรณีของพระเจ้าเฮนรีมายังกรุงโรมโดยตรง และได้ตั้งเรื่องไว้ถึง 2 ปี ซึ่งทำให้พระเจ้าเฮนรีทรงพิโรธทั้งสันตปาปาและโวลเซจ และกรณีนี้เองที่โวลเซจถูกข้อหาว่าเป็นกบฏ

พระเจ้าเฮนรีทรงดำเนินการด้วยพระองค์เองและจากการใช้เสียงของประชาชนสนับสนุนพระองค์ทรงเปิดเผยทำที่ว่าอังกฤษอาจทำการกบฏต่อนิกายคาทอลิก และด้วยการดำเนินการของโทมัสครานเมอ (Thomas Cranmer) และโทมัส ครอมเวล (Thomas Cromwell)

ได้มีการถกเถียงเรื่องราวการหย่าร้างครั้งนี้ตามมหาวิทยาลัยในยุโรปในปี ค.ศ. 1529 เมื่อถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 1529 พระองค์ทรงประกาศให้วัดอังกฤษเป็นอิสระจากโรม

เนื่องจากพระสนมแอนน์ โบลินทรงครรภ์ จึงทำให้กษัตริย์เฮนรีไม่สามารถจะระงับต่อไปได้ วันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1532 จึงได้เข้าพิธีแต่งงานอย่างลับ ๆ กับแอนน์ วันที่ 1 เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1533 แอนน์ โบลินได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชินี แต่ปรากฏว่าบุตรที่ถือกำเนิดในวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 1533 เป็นผู้หญิง (เอลิซาเบ็ธ ทิวคอร์ท) ซึ่งทำความผิดหวังให้กับพระเจ้าเฮนรีที่ 8 เป็นอย่างมาก

การขัดคำสั่งองค์พระสันตปาปากรณีการหย่าร้างกับพระนางแคทเธอรีนกับการจัดการแต่งงานใหม่ด้วยการทำพิธีทางศาสนาโดยอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอเบอรีโดยไม่ได้รับการอนุมัติจากกรุงโรม เท่ากับเป็นการยืนยันความเป็นอิสระของวัดในอังกฤษต่อระบบการบริหารจากวาติกัน ยิ่งไปกว่านั้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1534 รัฐสภาผ่าน “Act of Supremacy” ระบุว่าพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของนิกายอังกฤษ ถึงจะมีผู้ไม่เห็นด้วยต่อตำแหน่งดังกล่าวของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 แต่ก็ไม่มีใครกล้าคัดค้านเนื่องจากความเกรงกลัวต่อราชภัย อย่างไรก็ตามความขัดแย้งด้วยเรื่องความเชื่อทางศาสนานำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยทำการต่อต้านการปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์ทิวคอร์ท ปลายฤดูร้อนของปี ค.ศ. 1536 ได้เกิดการกบฏขึ้นทางเมืองลินคอล์นและยอร์ก พวกกบฏเรียกตัวเองว่า “Pilgrims of Grace” แต่เหตุการณ์ไม่ลุกลามมากนักและรัฐบาลก็สามารถจัดการได้

กษัตริย์เฮนรีที่ 8 ขัดแย้งกับกรุงโรม ปัจจัยหนึ่งก็เพื่อจะได้อภิเษกสมรสกับแอนน์โบลินให้เป็นที่ถูกต้อง การที่แอนน์โบลินให้กำเนิดธิดา จึงทำความผิดหวังให้กับพระเจ้าเฮนรีที่ 8 เป็นอันมาก และจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นางตกจากอำนาจด้วย เดือนมกราคม ค.ศ. 1536 พระนางแคทเธอรีนสิ้นชีวิตลงซึ่งถือกันว่าเป็นลางร้ายของพระราชินีองค์ใหม่ด้วย แอนน์ให้กำเนิดทารกอีกองค์หนึ่งในปีนี้แต่เด็กมกลืนชีวิตเสียก่อน พระมเหสีแอนน์ โบลินไม่เป็นที่โปรดปรานอีกต่อไป พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงเมื่อนายพระนางภายในเวลาอันไม่นานนัก ในที่สุดพระนางถูกกล่าวหาว่ามีชู้และต้องถูกประหารชีวิตในวันที่ 19 มิถุนายน ค.ศ. 1536

พระเจ้าเฮนรีที่ 8 เข้าพิธีสมรสกับเจน ซีมัวร์ (Jane Seymour) เพียง 11 วันหลังการตายของแอนน์ โบลิน แต่เจน ซีมัวร์ อายุไม่ยืนนักทรงสิ้นชีวิตในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1536 วันที่

ให้กำเนิดพระโอรส (เอ็ดเวิร์ดที่ 6) นั่นเอง มกราคม ค.ศ. 1540 ด้วยการสนับสนุนของโทมัส ครอบมเวล พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงสมรสใหม่กับแอนน์แห่งคลีฟ (Anne of Cleves) ตามนโยบายต่างประเทศเพื่อหวังเป็นพันธมิตรกับเยอรมัน (ลูเธอร์แรน) แต่แอนน์แห่งคลีฟก็ถูกประหารชีวิตเช่นเดียวกับครอบมเวลเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1540 ในบั้นปลายชีวิตของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 พระองค์ทรงอภิเษกสมรสอีกถึง 2 ครั้ง กับ แคทเธอรีน โฮเวิร์ด (Catherine Howard) และแคทเธอรีน พาร์ (Catherine Parr) พระองค์สิ้นพระชนม์ต้นปี ค.ศ. 1547 พร้อมด้วยปัญหาอันมากมายที่ทิ้งไว้เบื้องหลัง⁴

พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 : ยุวกษัตริย์

โอรสวัย 9 ปี ของเจน ซีมัวร์ ได้รับการแต่งตั้งจากความประสงค์ของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 และจากรัฐสภาอย่างเป็นทางการให้รับตำแหน่งกษัตริย์ของอังกฤษในปี ค.ศ. 1543 ในพินัยกรรมระบุถึงบุคคลที่มีสิทธิในราชบัลลังก์สืบต่อจากพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดได้แก่ เจ้าหญิงแมรี เจ้าหญิงเอลิซาเบธ และทายาทคนสุดท้ายได้แก่ เจ้าหญิงแมรีพระขนิษฐาของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ที่สมรสไปกับชาร์ลส์ แบรินดอน (Charles Brandon, Duke of Suffolk) และเป็นที่น่าสังเกตว่าเจ้าหญิงมาการีตพระภคินีของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ที่สมรสไปกับพระเจ้าเจมส์ที่ 4 แห่งสกอตแลนด์มิได้อยู่ในรายการที่จะสืบราชสมบัติด้วย

ในระหว่างที่กษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 6 ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เอ็ดเวิร์ด ซีมัวร์ (Edward Seymour, Earl of Hertford) พระปิตุลาของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการ และได้ดำรงตำแหน่งดยุกแห่งซอมเมอร์เซต (Duke of Somerset) ถึงแม้เอ็ดเวิร์ด ซีมัวร์จะมีชื่อคนโลกและจะพอใจอยู่กับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ แต่เพราะขาดลักษณะของผู้นำ ไม่เด็ดขาด จิตใจอ่อนเกินไป ขาดความเอาใจใส่ในเรื่องปลีกย่อย ทำงานโดยไม่มีแผนที่รัดกุม ถึงแม้จะซึ่งศັດย์แต่ก็ไม่จริงจัง ขณะที่บุคคลอื่น ๆ ที่ร่วมเป็นคณะรัฐบาลกระหายอำนาจด้วยเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ การปกครองประเทศในช่วงเวลาของผู้สำเร็จราชการจึงมีปัญหายุ่งยากหลายเรื่อง⁵

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและปฏิกริยาทางสังคม สภาพเศรษฐกิจของอังกฤษอยู่ในสภาพไม่แน่นอนมีทั้งตกต่ำและเฟื่องฟูตลอดเวลา สิ้นแร่จากโลกใหม่หลังไหลเข้ามาสู่อังกฤษ ส่วนภายในประเทศลักษณะการกสิกรรมกำลังเปลี่ยนรูปจากระบบนาโล่งมาเป็นระบบกั้นรั้ว ฉะนั้นในฤดูร้อนปี ค.ศ. 1549 พวกคาทอลิกจึงทำการกบฏขึ้นแถบคอร์น

วอลและเดวอน (Devon) และพวกโปรเตสแตนต์ก็ทำเช่นเดียวกันในแถบนอร์โฟค แต่เพราะพวกกบฏไม่มีจุดมุ่งหมายสิ่งใดแน่นอนเป็นเพียงปฏิริยาต่อต้านภาวะเศรษฐกิจที่กดขี่ จึงไม่ยากที่รัฐบาลจะทำการปราบปราม

ในสายตาของชนชั้นสูงและพ่อค้าต่างเห็นกันว่า ค्यूคซอมเมอเซ็ทเป็นนักปกครองที่ไร้ความสามารถ ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศทั้งทางศาสนาและสังคม เดือนตุลาคม ค.ศ. 1549 ซอมเมอเซ็ทถูกจับและถูกประหารชีวิตในเวลาต่อมาในข้อหาว่าเป็นกบฏ จอห์น ดัดเดิล เอิร์ลแห่งวอร์วีก (John Dudley, of Earl Warwick) ได้เข้าควบคุมการปกครองประเทศสืบต่อมาโดยมีพวกโปรเตสแตนต์สนับสนุนเช่นเดียวกับซอมเมอเซ็ท แต่เอิร์ลแห่งวอร์วีกไม่ยอมรับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ พอใจที่ได้ตำแหน่งค्यूคแห่งนอร์ธัมเบอร์แลนด์และมีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง ดังนั้นพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 ซึ่งมีพระชนม์ได้เพียง 12 ปี จึงได้ถูกประกาศเป็นทางการว่าเป็นผู้ปกครองประเทศเอง

นโยบายศาสนา ซอมเมอเซ็ทให้ความร่วมมือกับพวกนักปฏิรูปเป็นอย่างดี พวกโปรเตสแตนต์เข้ามาอยู่ในคณะรัฐบาลเป็นจำนวนมาก แม้แต่ยุวกษัตริย์ก็มีพระอภิบาลและอาจารย์เป็นโปรเตสแตนต์สายพิริวแดน ศาสนาเป็นเรื่องใหญ่ของปลายสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 ตั้งแต่รัชกาลก่อน ๆ ได้มีนโยบายที่จะนำทรัพย์สินของวัดให้มาเป็นของชาติ นโยบายดังกล่าวนี้เพิ่มความรุนแรงขึ้นถึงกับมีการใช้วิธีประหาร พวกหัวรุนแรงจึงเริ่มมีปฏิริยา ค.ศ. 1552 ได้มีการแก้ไขข้อความบางอย่างใน “หนังสือสวดมนต์ (Book of Common Prayer) (ค.ศ. 1549)” ซึ่งทำให้การประนีประนอมกับฝ่ายคาทอลิกมาถึงกาลจบสิ้น ในที่สุครัฐสภาผ่าน “Act of Uniformity” ที่กำหนดลงโทษต่อผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโปรเตสแตนต์ “นิกายอังกฤษ”⁶

เมื่อนายแพทย์รายงานเข้าหญิงว่าพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดจะสิ้นพระชนม์แน่นอน ค्यूคแห่งนอร์ธัมเบอร์แลนด์วิตกกมากเพราะเจ้าหญิงแมรี ทิวเคอร์ ซึ่งจะเป็นรัชทายาทองค์ต่อไปนับถือคาทอลิก จึงได้พยายามแนะนำให้พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดประกาศตัดสิทธิของแมรีและเอลิซาเบ็ท พระราชสมบัตินี้ควรเป็นของเลดี้ เจน เกร (Lady Jane Grey) นัดดาของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 ผู้ซึ่งเป็นโปรเตสแตนต์และที่สำคัญเป็นบุตรสะใภ้ของนอร์ธัมเบอร์แลนด์ ได้มีการยึดอำนาจเกิดขึ้นโดยค्यूคแห่งนอร์ธัมเบอร์แลนด์ แต่รัชสมัยของเจน เกร ยืนยาวเพียง 9 วันเท่านั้น ก็ต้องจบสิ้นลง

พระนางแมรี ทิวเคอร์ (ค.ศ. 1558-1558)

รัชสมัยของพระนางแมรีจัดว่าเป็นสมัยของความเลวร้ายต่าง ๆ การฆ่ากัน ความยุ่งเหยิง ซึ่งสรุปได้ว่าอังกฤษอยู่ในภาวะเศร้าหมอง พระนางแมรีมีพระชนม์เพียง 35 พรรษาเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งกษัตริย์ แต่ความคิดของพระนางจัดว่าทันสมัยแล้ว พระนางคำนึงถึงความหลังที่วัดนิกายอังกฤษ (Church of England) ประกาศยกเลิกการสมรสของพระมารดา ดังนั้นเมื่อเป็นพระราชินีนาถ พระนางจึงพยายามจะนำอังกฤษกลับไปสู่ความรุ่งโรจน์ตอนที่พระชนม์ยังมีพระชนม์อยู่

นโยบายภายในประเทศ การดำเนินนโยบายภายในประเทศสมัยพระนางแมรีอยู่ภายใต้อิทธิพลของสตีเฟน การ์ดิเนอร์ (Stephen Gardiner) บิชอปแห่งวินเชสเตอร์ ผู้ซึ่งเคยถูกคุมขังมาเป็นเวลา 4 ปี ในสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 และจนถึง ปี ค.ศ. 1553 การ์ดิเนอร์ก็ยังคงมีลักษณะของนักการเมืองมากกว่าพระ ด้วยอิทธิพลของการ์ดิเนอร์และพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ของสเปน เพียงในปีแรกของรัชสมัย อังกฤษได้มีการกำจัดพวกนอกรีต และนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามอาทิ ดยุกแห่งนอร์ธัมเบอร์แลนด์และคนสนิทถูกประหารชีวิต พระโปรเตสแตนต์ถูกบังคับให้หย่าภรรยาจึงจะอยู่ในเพศบรรพชิตได้ และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1553 สภาสภามัญได้ประกาศกลับคำหย่าร้างของพระนางแคทเธอรีน รวมทั้งยกเลิกการปฏิรูปศาสนาของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด ดังนั้น “Catholic without Pope” ของอังกฤษจึงมาถึงกาลอวสาน และยังมีแนวทางว่าอังกฤษจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับโรมอีกด้วย นั่นคือการอภิเษกสมรสระหว่างพระนางแมรีกับพระเจ้าฟิลิปที่ 2 แห่งสเปน ผู้ได้สมญาว่า “แซมเปียนของคาทอลิก”

ถึงแม้รัฐสภาจะยินยอมเรื่องฐานะกษัตริย์อังกฤษของพระเจ้าฟิลิปที่ 2 ตามคำขาดของพระนางแมรีแต่ก็ยังคงตอรองว่าพระเจ้าฟิลิปจะต้องไม่นำอังกฤษเข้าสู่สงครามในยุโรปเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส และพระเจ้าฟิลิปจะต้องไม่มีสิทธิในบัลลังก์อังกฤษถ้าพระนางแมรีสิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาท ถึงอย่างไรก็ตามการอภิเษกครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการกบฏขึ้นถึง 3 ครั้ง การกบฏที่รุนแรงเกิดขึ้นที่เค้นท์ในปี ค.ศ. 1554 ภายใต้การนำของเซอร์โทมัสวัตต์ (Sir Thomas Wyatt) ซึ่งการกบฏครั้งนี้ถึงกับจะโจมตีลอนดอนได้ถ้าไม่มีเรือกั้นอยู่ แต่ในที่สุดการกบฏก็ถูกปราบลง ซึ่งในครั้งนี้นอกจากวาทท์จะถูกประหารชีวิตแล้ว เลดีเจน เกร และสามีซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อย่างใดกับการกบฏได้ถูกประหารชีวิตไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านศาสนายังคงดำเนินต่อไป ค.ศ. 1554 รัฐบาลสมเด็จพระราชินีทรงประกาศยกเลิก “Act of Supremacy” มีการปรับปรุงวัดคาทอลิก ความรุนแรงเพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1555 เมื่อพระนางแมรีทรงประหารและยังมีเรื่องยุ่งยากด้านชีวิตสมรส ด้วยความพยายามที่จะเป็นมิตรกับคาทอลิก กล่าวกันว่าพระนางได้สังเภาพวกโปรเตสแตนต์ถึง 300 คน ในจำนวนนี้มีบุคคลสำคัญ ๆ ฝ่ายโปรเตสแตนต์รวมอยู่ด้วย เช่น บิชอปฮูเปอร์ (Hooper) และ อาร์คบิชอปแครนเมอร์ (Cranmer) ซึ่งการกระทำครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดมตินิยมชาตินิยมในการต่อต้านพระนางแมรีขึ้น

นโยบายต่างประเทศ การดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศของพระนางแมรีไม่ประสบผลเช่นเดียวกับนโยบายภายในประเทศ การค้าโดยทั่วไปตกต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าฝ้ายขนสัตว์กับแอนต์เวิร์ปตกต่ำมากในระหว่างปี ค.ศ. 1551-1552 และเมื่อทองคำของสเปนไหลเข้าสู่ยุโรปวิกฤตการณ์ยิ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้น พ่อค้าอังกฤษเริ่มคิดว่าศัตรูที่แท้จริงของอังกฤษน่าจะเป็นสเปนมากกว่าฝรั่งเศส รัฐบาลไม่ยอมออกเสียงเพิ่มภาษีให้พระราชินี นอกจากนั้นพวกแคลวินนิสต์ขยายอิทธิพลเพิ่มขึ้นในสกอตแลนด์ และในที่สุคติมหาชนแสดงการต่อต้านพระนางแมรี เมื่อพระนางแมรีตัดสินใจเข้าช่วยเหลือสเปนรบฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1557 และต้องเสียเมืองคาเลส ซึ่งเป็นเมืองสุดท้ายที่อังกฤษมีอยู่ในแผ่นดินใหญ่ยุโรป พฤศจิกายน ค.ศ. 1558 พระนางแมรีทรงสิ้นพระชนม์ในขณะที่ความไม่นิยมในพระนางก็มาถึงขีดสุดเช่นกัน⁷

พระนางเอลิซาเบ็ธที่ 1 (ค.ศ. 1588-1603)

พระนางเอลิซาเบ็ธ ขึ้นครองราชย์เมื่อมีพระชนม์ได้ 25 พรรษาพร้อมด้วยประสบการณ์จากการที่พระชนนีถูกกล่าวหาว่ามีชู้ ได้เห็นญาติสนิทคือ เลดีเจน เกร ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ ได้รับการไม่ไว้วางใจมาตลอดสมัยของพระนางแมรี เอลิซาเบ็ธได้พยายามทำให้เหตุการณ์ทั้งด้านศาสนาและการเมืองที่บ้าคลั่งดีขึ้น ได้ให้รัชสมัยของพระนางแก่ประชาชนนำผลประโยชน์ของประชาชนเข้ากับนโยบายของรัฐ วางรากฐานที่มั่นคงแก่วัดอังกฤษ และทำให้ชนชั้นกลางกลายมาเป็นมิตรที่ดีของพระมหากษัตริย์

พระนางเอลิซาเบ็ธที่ 1

การแก้ปัญหาคาสนาในตอนต้นรัชกาล พระนางเอลิซาเบ็ธมีลักษณะคล้ายกับพระนางแมรีทั้งในด้านชีวิตเบื้องหลังและตัวแทนทางศาสนา เอลิซาเบ็ธเป็นธิดาของแอนน์ โบลีน จึงไม่มีทางเลือกที่จะต้องเป็นความหวังของพวกโปรเตสแตนต์ แต่พระนางได้นำเอานโยบายเดินสายกลางของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 มาใช้อีกครั้งหนึ่ง พระองค์เชื่อว่าศาสนาจะเป็นเครื่องมือของรัฐ เป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตสมบูรณ์ แต่มิใช่เป็นจุดหมายปลายทางของรัฐ หรือเป็นทุกอย่างของการคงอยู่ของมนุษยชาติ ในด้านต่างประเทศพยายามทำให้พระเจ้าฟิลิปที่ 2 ของสเปนและคาทอลิกโดยทั่วไปเข้าใจว่าพระนางเป็นคาทอลิกด้วยใจ ซึ่งด้วยวิธีการนี้เป็นเครื่องล่อให้คาทอลิกยอมตามพระนางที่จะแยกตัวออกจากโรมอีกครั้งหนึ่ง และในขณะเดียวกันใช้พวกโปรเตสแตนต์หัวรุนแรงในการหาเสียงในสภาสามัญ ดังนั้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1559 “Supremacy Bill” จึงผ่านรัฐสภาออกมาได้ ทั้ง ๆ ที่พวกโปรเตสแตนต์สายแคลวินิสต์ไม่พอ

ใจเป็นอย่างมาก เพราะต้องการจะปฏิรูปศาสนาให้สมบูรณ์อย่างแท้จริง มิใช่อยู่ในรูปของ “คาทอลิกที่ไม่มีสันตปาปา” เท่านั้น

เพื่อให้เป็นที่พอใจของทั้งสองกลุ่ม คาทอลิกและโปรเตสแตนต์ เดือนเมษายน ค.ศ. 1559 “Supremacy Bill” ออกมาใหม่ โดยพระราชินีมีมีตำแหน่งศาสนาใหม่ว่า “Queen Supreme Governor” เท่ากับว่ามีฐานะด้อยลงมิได้เป็น “Supreme Head” ดังสมัยก่อน นอกจากนั้นในกฎหมายฉบับใหม่ยังได้เพิ่มข้อความโน้มเอียงมาทางด้านโปรเตสแตนต์มากยิ่งขึ้น การปฏิรูปคล้ายคลึงกันนี้มีต่อมาอีกเรื่อย ๆ เพื่อจะหาทางสายกลาง แต่การก็ยังไม่เป็นที่พอใจของพวกหัวรุนแรงทั้งสองกลุ่ม พระนางเอลิซาเบ็ธและคณะรัฐบาลได้ขอร้องว่าอังกฤษเผชิญหน้ากับปัญหาด้านศาสนาหลายครั้งแล้ว และถ้าจะยังคือดิ่งกันต่อไปจะนำไปสู่ความพินาศเป็นแน่นอน⁸

จอห์น นอกซ์ และ พระนางแมรีราชินีแห่งสก๊อตแลนด์ (John Knox และ Mary Queen of Scots) หลังจากการสิ้นชีวิตของพระเจ้าเจมส์ที่ 5 สก๊อตแลนด์ได้กลายเป็นมณฑลหนึ่งของฝรั่งเศส อันเป็นผลมาจากการแต่งงานระหว่างราชวงศ์ การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้สร้างความไม่พอใจมาสู่อังกฤษอย่างมาก เพราะอังกฤษถือว่าสก๊อตแลนด์เป็นประตูหลังบ้านของตน พระนางเอลิซาเบ็ธจึงจำต้องเข้าแทรกแซงเหตุการณ์ในครั้งนี้

ศาสนาเป็นปัญหาใหญ่ของสก๊อตแลนด์เช่นเดียวกับอังกฤษ และในบางขณะยังจะรุนแรงกว่าอังกฤษเสียอีก พระในสก๊อตแลนด์ซึ่งเป็นนิกายเพรสบีทีเรียนกล่าวได้ว่ามีหัวรุนแรงมากกว่าพระนิกายอังกฤษในอังกฤษ ดังนั้นเมื่ออำนาจของฝรั่งเศส ซึ่งหมายถึงคาทอลิกเข้ามาในประเทศ พวกโปรเตสแตนต์จึงเริ่มมีการเคลื่อนไหว จอห์น นอกซ์ ผู้นำของศาสนาที่สำคัญได้เดินทางกลับสก๊อตแลนด์ในปี ค.ศ. 1559 พร้อมด้วยวิญญาณของการปฏิรูปและปฏิวัติจากแผ่นดินใหญ่ ค.ศ. 1560 อังกฤษยื่นมือเข้าช่วยเหลืออย่างเปิดเผยและอย่างไม่มีทางเลือก เมื่อพระนางแมรีแห่งสก๊อต (พระนามเดิมคือ แมรี สจ๊วต) อ้างตนว่าเป็นพระราชินีอังกฤษที่ถูกต้อง จึงเท่ากับว่านอกจากจะช่วยป้องกันโปรเตสแตนต์ ยังได้รักษาราชบัลลังก์ไว้ด้วย ในที่สุดเมื่อ

* พระเจ้าเจมส์ที่ 5 อภิเษกสมรสกับแมรีแห่งกีสมีพระธิดา คือพระนางแมรีซึ่งได้อภิเษกกับรัชทายาทของฝรั่งเศส

พระนางแมรีแห่งกิสลีนชีวิตลง อังกฤษจึงเข้ามามีอิทธิพลในสก๊อตแลนด์อย่างเต็มที่ กองทัพฝรั่งเศสถูกขับไล่ออกไป ส่วนอังกฤษและสก๊อตแลนด์ได้จับมือเป็นพันธมิตรกันเป็นครั้งแรกใน 300 ปี ด้วยสัญญาเอดิงเบอร์ก (Treaty of Edingburgh)

เหตุการณ์เปลี่ยนไปอีกในปลายปี ค.ศ. 1560 เมื่อพระเจ้าฟรานซิสที่ 2 แห่งฝรั่งเศสสิ้นชีวิตลง แมรีสจิวทพระมเหสีจำต้องกลับมาสก๊อตแลนด์อีกครั้งหนึ่ง และอยู่ในฐานะพระบรมราชินีนาถของสก๊อตแลนด์ พระนางปฏิเสธที่จะยอมรับสัญญาเอดิงเบอร์ก พร้อมทั้งได้ยืนยันสิทธิเหนือราชบัลลังก์อังกฤษ และอาจเป็นด้วยเหตุผลดังกล่าวในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1565 พระนางได้เข้าพิธีสมรสกับลอร์ดคาร์นเล (Henry Stuart, Lord Darnley) เชื้อสายของมาการีต ทิวเดอร์ เพื่อหวังจะกระชับตำแหน่งทายาทของบัลลังก์อังกฤษให้แน่นแฟ้นขึ้น

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1576 พระนางแมรีแห่งสก๊อตได้ชื่อว่ามีชู้กับเอลิซาเบ็ทของบอชเวล (James Hepburn, Earl of Bothwell) และในข้อหาฆาตกรรมลอร์ดคาร์นเล ประชาชนไม่พอใจเรื่องดังกล่าวนี้มาก และในเดือนมิถุนายนปีเดียวกันพระนางจึงถูกจับพร้อมทั้งถูกบังคับให้สละราชย์ให้กับไอริชชนษา 14 เดือน และหลังจากนั้นพระนางได้เสด็จลี้ภัยมาพำนักในอังกฤษเป็นเวลาต่อมาอีก 19 ปี ตลอดระยะเวลาอันคับขันของแมรี สจิวท หรืออดีตพระราชินีแมรีแห่งสก๊อตแลนด์ เอลิซาเบ็ททรงดำเนินนโยบายด้านเหนือไปอย่างดี ค.ศ. 1586 อังกฤษและสก๊อตแลนด์เซ็นสัญญาเบอร์วิก (Treaty of Berwick) อันเป็นสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันและรับรองว่าพระเจ้าเจมส์ที่ 6 เป็นกษัตริย์ที่ถูกต้อง นอกจากนั้นอังกฤษยังให้เงินช่วยเหลืออีกเป็นจำนวนหนึ่ง และถึงแม้จะยังไม่ได้ประกาศเป็นทางการแต่ก็เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่าไอริชของแมรี สจิวทจะเป็นรัชทายาทของอังกฤษ และแมรีสจิวทจะต้องไม่มีการแต่งงานอีกเพราะจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ไม่พึงประสงค์

การพิพาทระหว่างอังกฤษกับสเปน เดิมทีพระนางเอลิซาเบ็ทให้ความร่วมมือกับสเปนเป็นอย่างดีเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส ส่วนกษัตริย์สเปน พระเจ้าฟิลิปที่ 2 ซึ่งถือว่าเป็นพระญาติสนิทของเอลิซาเบ็ทและเคยมีแผนการจะสมรสกับเอลิซาเบ็ทได้ให้ความสนับสนุนอังกฤษเช่นเดียวกัน อังกฤษมีฐานะอ่อนแอในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในขณะที่ฝรั่งเศสแข็งแกร่ง และยังมีนโยบายไม่เป็นมิตรกับสเปน ดังนั้นความสนับสนุนของสเปนจึงเป็นไปอย่างแข็งขัน แต่เมื่อ 20 ปีผ่านไปสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลง ฝรั่งเศสหยุดขงกการเป็น

มหาอำนาจ ตระกูลก็สเข้ามาอยู่ได้อิทธิพลของสเปน ในขณะที่อังกฤษกลายเป็นผู้นำของพวกเขา
นอกريتในแผ่นดินใหญ่ ดังนั้นอังกฤษและสเปนเริ่มเป็นศัตรูกัน

ข้อขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับสเปนเรื่องแรกเนื่องมาจากปัญหาทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทะเลคาริบเบียน เรื่องมีอยู่ว่าในปี ค.ศ.1562 จอห์น ฮอกกินส์ (John Hawkins) ล่องเรือค้าทาสและสินค้าต้องห้ามจากอาฟริกาตะวันตกไปยังไฮติ ฮอกกินส์ผ่านด่านตรวจสินค้าของสเปนได้โดยวิธีให้สินบน การค้าแบบนี้ทำกำไรให้กับฮอกกินส์อย่างมากมาย ดังนั้นในอีก 2 ปี ต่อมา (ค.ศ. 1567) ฮอกกินส์จึงกลับมาอีก แต่ครั้งนี้เสนาบดีซีซิลและพระนางเอลิซาเบ็ธได้ลงทุนในการล่องเรือครั้งนี้เกือบทั้งหมด เมื่อถูกกองเรือสเปนจับไล่และมีผลทำให้เรือสินค้าถูกจมไปหลายลำ โดยสเปนกล่าวหาว่าฮอกกินส์เป็นพวกโจรสลัด เอลิซาเบ็ธจึงตัดสินใจเข้าช่วยค้ำช้ในการกบฏต่อสเปนอย่างลับ ๆ นอกจากนั้นใน ค.ศ. 1568 เมื่อเรือขนทองของสเปนหลบหนีดัชท์ (Sea Beggars) เข้ามาจอดในท่าเรือของอังกฤษ เอลิซาเบ็ธก็ได้สั่งยึดไว้ทั้งหมด สเปนตอบโต้โดยการประกาศห้ามสินค้าอังกฤษเข้าเนเธอร์แลนด์ อังกฤษดำเนินการบ้าง โดยการประกาศยึดทรัพย์สินของสเปนในอังกฤษทั้งหมด อย่างไรก็ตามประเทศทั้งสองยังคงไม่ประกาศสงครามกันอย่างเปิดเผย

หลังจาก ค.ศ. 1580 สเปนมีอำนาจมาก ถึงกับกล่าวว่า “เมดิเตอร์เรเนียนเป็นทะเลสาบของสเปน” สเปนค้าขายมีกำไรมากในแอนต์เวิร์ป ผลกำไรจากการค้าทั่วโลกและแร่เงินจากเปรูหลังไหลเข้าสู่สเปน ค.ศ. 1581 อังกฤษเข้าแทรกแซงในการกบฏของพวกดัชท์ สเปนจำต้องทำสงครามกับอังกฤษเพราะถ้าทำลายอังกฤษไม่ได้ก็เป็นการยากที่จะปราบดัชท์ลงได้ และมากกว่านั้นการขัดกันในเรื่องการค้าในอเมริกาทำให้สเปนต้องตัดสินใจทำลายอังกฤษให้ได้โดยเร็ว

การปกครอง เอลิซาเบ็ธเชื่อในควมมีอำนาจสูงสุดของระบบกษัตริย์เป็นอย่างมาก โดยให้เหตุผลว่าจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศ พระนางทรงเชื่อในทฤษฎีเทวสิทธิ์ ถึงแม้จะยอมรับว่าตำแหน่งกษัตริย์ตั้งอยู่บนความร่วมมือกันของคนทั้งหมด และเชื่อในระบบการปกครอง “กษัตริย์ในรัฐสภา (King in Parliament)” พระนางทรงเห็นว่ากรปกครองโดยรัฐสภาจะป้องกันการกบฏ หรือความไม่สงบอื่น ๆ ได้ แต่ในรัฐสภาพระนางทรงใช้อิทธิพลอย่างเต็มที่ทั้งในด้านการใช้ความสามารถและการโฆษณาชวนเชื่อ ถึงแม้ว่าพระนางจะส่งร่างกฎหมายทุกฉบับเข้ารัฐสภา แต่ในที่ประชุมพระนางพยายามคุมเสียง

ของสภาสามัญไว้ให้ได้ และนอกจากนั้นเป็นเพราะประธานรัฐสภาได้รับการแต่งตั้งจากกษัตริย์ และสมาชิกขององคมนตรีสภา (Privy Council) ส่วนใหญ่มีที่นั่งอยู่ในสภาสามัญด้วย ซึ่งสมาชิกเหล่านี้ก็มีความสามารถรอบตัว ดังนั้นสภาสามัญจึงกลายเป็นเครื่องมือของพระนางโดยทางอ้อม

พระนางเอลิซาเบ็ธแสดงออกอย่างชัดเจนว่า คณะรัฐบาลของพระนางจะต้องขึ้นอยู่กับพระนางแต่เพียงผู้เดียว ใครก็ตามหรือแม้แต่รัฐสภาจะมาแทรกแซงนั้นไม่ได้ ในสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 เมื่อจะแยกศาสนาจากโรมพระองค์ทรงยึดมือของรัฐสภา โดยให้มีอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเป็นการตอบแทน อาทิ การขายที่ดินของวัดที่ยึดมาได้ให้กับขุนนางในราคาต่ำ พระนางเอลิซาเบ็ธยังใช้กลยุทธ์แบบเดิมพร้อมทั้งเพิ่มวิธีการอื่น ๆ อีกด้วย กล่าวคือ ใช้ความแตกต่างของความเชื่อทางศาสนา การสร้างอำนาจที่สามขึ้นมาถ่วงอำนาจชนชั้นสูง คือกลุ่มชนชั้นกลางระดับสูง (upper middle class) ถึงแม้ความคิดทางการเมืองของพระนางจะยังเป็นแบบเก่าแต่มีเหตุผลที่ดีเพิ่มขึ้น พระนางจะเลือกคนที่ซื่อสัตย์มีศีลธรรม แต่เชี่ยวชาญเรื่องการเมือง เลือกคนหัวปานกลาง ทำงานเก่ง แต่พอใจจะทำงานหลังจาก ที่ปรึกษาสำคัญสองคนในสมัยนี้คือ เซอร์วิลเลียมซีซิล (Sir William Cecil ค.ศ. 1520-1598) และเซอร์ฟรานซิส วอลซิงแฮม (Sir Francis Walsingham ค.ศ. 1530-1590) ด้านศาสนาได้ทรงแต่งตั้งแมทธิว ปาร์กเกอร์ (Matthew Parker) เป็นอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอเบอรี ส่วนด้านการเงินได้แก่วิลเลียม พูเล็ท (William Paulet, Marquis of Winchester) และถึงปี ค.ศ. 1572 เมื่อพูเล็ทสิ้นชีวิตจึงเปลี่ยนมาเป็น เซนร์ โทมัส เกรแฮม (Sir Thomas Gresham) แต่อย่างไรก็ตามพวกชนชั้นสูง (ขุนนาง) ยังมีอิทธิพลอยู่มาก

รัฐสภาเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่พระนางเอลิซาเบ็ธใช้ในการปกครองประเทศ พระนางคำนึงถึงรัฐสภาพอสมควรเพราะเป็นสิ่งที่จะทำลายอำนาจของสถาบันกษัตริย์ได้ เอลิซาเบ็ธได้ชื่อว่ามีอำนาจมากแต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงรัฐสภาได้ การจะเก็บภาษีหรือออกกฎหมายโดยรัฐสภาไม่ยอมรับเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับอังกฤษรัฐสภาของอังกฤษได้อำนาจมาโดยสม่ำเสมอ ตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16 นับแต่สมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 8 เอ็ดเวิร์ด แมรี่ และเอลิซาเบ็ธต่างใช้รัฐสภาเป็นเครื่องมือในการจัดรูปของสถาบันศาสนา และเรื่องอื่น ๆ ตามสถิติกล่าวว่าการกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาในสมัยราชวงศ์ทิวดอร์มีมากกว่ากฎหมายที่ออกจากรัฐสภาเช่นเดียวกันตลอดสมัยกลาง แต่การมีอำนาจของรัฐสภาก็ได้หมายความว่าอังกฤษมีการปกครองแบบ

ประชาธิปไตย การเลือกตั้งในสมัยนี้ไม่ได้ทันสมัยแต่อย่างใด ไม่มีพรรคการเมือง ไม่มีการ แดงนโยบายที่แน่นอน ไม่มีการแข่งขันอย่างแท้จริง ผู้สมัครเข้าแข่งขันเป็นพวกชนชั้นสูงซึ่ง ร่ำรวยและมีอิทธิพลทั้งสิ้น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีไม่มาก และเสียงเหล่านั้นยังเป็นเสียงที่ เชื้อถือได้ไม่มากนักด้วย

เหตุการณ์ภายในประเทศ มีเหตุการณ์ที่สำคัญอันอาจส่งผลต่อสถานะอำนาจ ของพระนางเอลิซาเบ็ธที่ 1 และรัฐบาลของพระนางหลายเหตุการณ์ด้วยกัน กล่าวคือ

1. การประหารชีวิตพระนางแมรีสจิวต์ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1567 พระนาง แมรี สจิวต์เดินทางลี้ภัยทางการเมืองจากสกอตแลนด์เข้ามาพำนักอยู่ในอังกฤษ แมรี สจิวต์ เป็นแขกที่ไม่พึงประสงค์ของเอลิซาเบ็ธ ตลอดระยะเวลา 19 ปี แมรีมีการติดต่อทางการเมืองกับ บุคคลอื่น ๆ อย่างลับ ๆ อยู่ตลอดเวลาโดยมีความหวังว่าวันหนึ่งจะต้องประสบความสำเร็จ รัฐบาลและรัฐบาลอังกฤษได้อ้อนวอนให้เอลิซาเบ็ธคัดลिनพระทัยกำจัดพระนางแมรีเสีย เพื่อตัด ปัญหาความยุ่งยากต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกบฏทางด้านเหนือหรือการรุกรานจากภายนอก เพราะ สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับแมรี สจิวต์ทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อพระนางเอลิซาเบ็ธสืบทราบว่ามีทหาร สเปน ประมาณ 1 หมื่นคนเตรียมจะยกพลขึ้นบกพร้อมกับที่พวกคาทอลิกในประเทศจะทำการปฏิวัติ พระนางจึงจำต้องสั่งประหารชีวิตแมรีสจิวต์

2. การกบฏของพวกไอริช อังกฤษปกครองไอร์แลนด์ตั้งแต่สมัยนอร์มัน แต่ผู้ ปกครองในยุคนี้จะมีลักษณะเป็นไอริชมากกว่าจะเป็นอังกฤษ ปัญหาที่เกิดขึ้นในไอร์แลนด์นั้น เป็นปัญหาต่อเนื่องของสาเหตุทางศาสนาและความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ ระหว่างปี ค.ศ. 1595-1596 ไอร์แลนด์ได้แรงสนับสนุนจากกองทัพสเปน ดังนั้น ค.ศ. 1596 พวกแองโกล-ไอริช และไอริชจึงได้ร่วมกันทำการกบฏขึ้นภายใต้การนำของ ฮิว โอนีล (Hugh O' Neill, Earl of Tyrone) การกบฏกินเวลานานถึง 8 ปี ซึ่งส่งผลทำลายเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก

3. ความยุ่งยากจากกลุ่มพิวริแทน พวกพิวริแทนถูกจัดว่าเป็น “ชนอีกกลุ่มหนึ่ง” ของ โปรเตสแตนต์อังกฤษ เป็นกลุ่มที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว พิวริแทนจัดว่าเป็นโปรเตสแตนต์ที่เชื่อ ในคัมภีร์ไบเบิลว่าเป็นหัวใจของศาสนาเชื่อว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิ์ที่จะตีความของไบเบิลได้ เชื่อในเรื่องการกำหนดชะตาชีวิตล่วงหน้า (predestination) เชื่อว่าพระเจ้าทรงหยั่งรู้ในทุกสิ่ง และเชื่อว่าการได้รับความรอดขึ้นอยู่กับพระเจ้าแต่ผู้เดียว พวกพิวริแทนถือว่า วัดหรือโบสถ์

เป็นสถาบันของความเชื่อ (body of the faithful) พระ (minister) เปรียบเสมือนครู เหมือน จิตรกรผู้ปั้นรูป และพิริแดนก็เช่นเดียวกับโปรเตสแตนต์โดยทั่วไปที่เชื่อว่าพระเจ้าจะประทาน ความรอดให้กับทุกคนนั้นได้ประจักษ์ด้วยตนเอง

พวกพิริแดนเป็นพวกที่เชื่อเรื่องวิญญาณ การผูกพันของวิญญาณกับชีวิตหน้า นิภาษนี้ ต้องการแยกตัวเองออกจากสังคม ซึ่งจะนำมาถึงความคิดที่ต้องการแยกอังกฤษออกมาเพื่อทำให้ เป็นสวรรค์ ดังนั้นในรัฐสภาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาสามัญซึ่งมีพวกพิริแดนอยู่มากจึงมีเรื่อง ขัดแย้งกับพระราชินีอยู่ 2 เรื่อง เรื่องเกี่ยวกับฐานะของเอลิซาเบ็ธค่อนิกายอังกฤษ ซึ่งต้องการ ให้มีฐานะเป็นองค์อุปถัมภ์ศาสนา (Supreme Governor) เท่านั้น และเรื่องที่สองมีจุดประสงค์ จะกำจัดคาทอลิกให้สิ้นซาก นอกจากนั้นยังมีการขัดกันโดยทั่ว ๆ ไปในรัฐสภา เช่นพิริแดน โจมตีเรื่องการคอร์รัปชัน เรียกร้องเสรีภาพในการพูด เป็นต้น

พิริแดนจัดว่าเป็นสาขาหนึ่งของแคลวินิสต์แต่ยังไม่มี ความรุนแรงเท่า ต้องการจะ ปรับปรุงศาสนาให้บริสุทธิ์แต่ด้วยวิถีทางสงบและหวังจะให้การปฏิรูปนั้นเกิดจากภายใน สถาบันศาสนาเอง เช่น เรียกร้องให้เลิกพิธีกรรมที่ใหญ่โต แต่ก็ไม่ใช่แบบพวกฮิเกอร์โนท์ใน ฝรั่งเศสหรือแคลวินิสต์ในดัตช์ เพราะยังคงมีบิชอปและพระเองกลีแคนหลายคนก็เป็นพิริแดน ในด้านการเมืองต้องการเลือกคณะรัฐบาลทำการปกครองแบบในเจนีวา แต่ก็ยังดีที่มีได้กระทำ การถึงขั้นรุนแรงนองเลือด ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากสมาชิกของนิภาษนี้มีอำนาจทั้งด้านการเมือง และเศรษฐกิจอิมตัวอยู่แล้ว จึงพอใจวิธีสงบมากกว่า สมาชิกของลัทธินี้มาจากชนหลายกลุ่ม ทั้งชนชั้นกลาง เจ้าของที่ดิน นักการเมือง และนักวิชาการ อย่างไรก็ตามพิริแดนในสายตาของ นักการเมืองก็ยังเป็นจุดอันตรายมาก เพราะมีความคิดรุนแรง เช่นถือว่าหน้าที่ของมนุษย์คือ การรับใช้พระเจ้ามิใช่กษัตริย์ หรือถือว่าใครละเมิดสิทธิในรัฐสภาเท่ากับเป็นการละเมิดพระเจ้า เอลิซาเบ็ธจึงไม่โปรดพรรคนี้เท่าใดนัก และได้พยายามทุกทางที่จะบีบบังคับให้ขยายตัวขึ้นได้

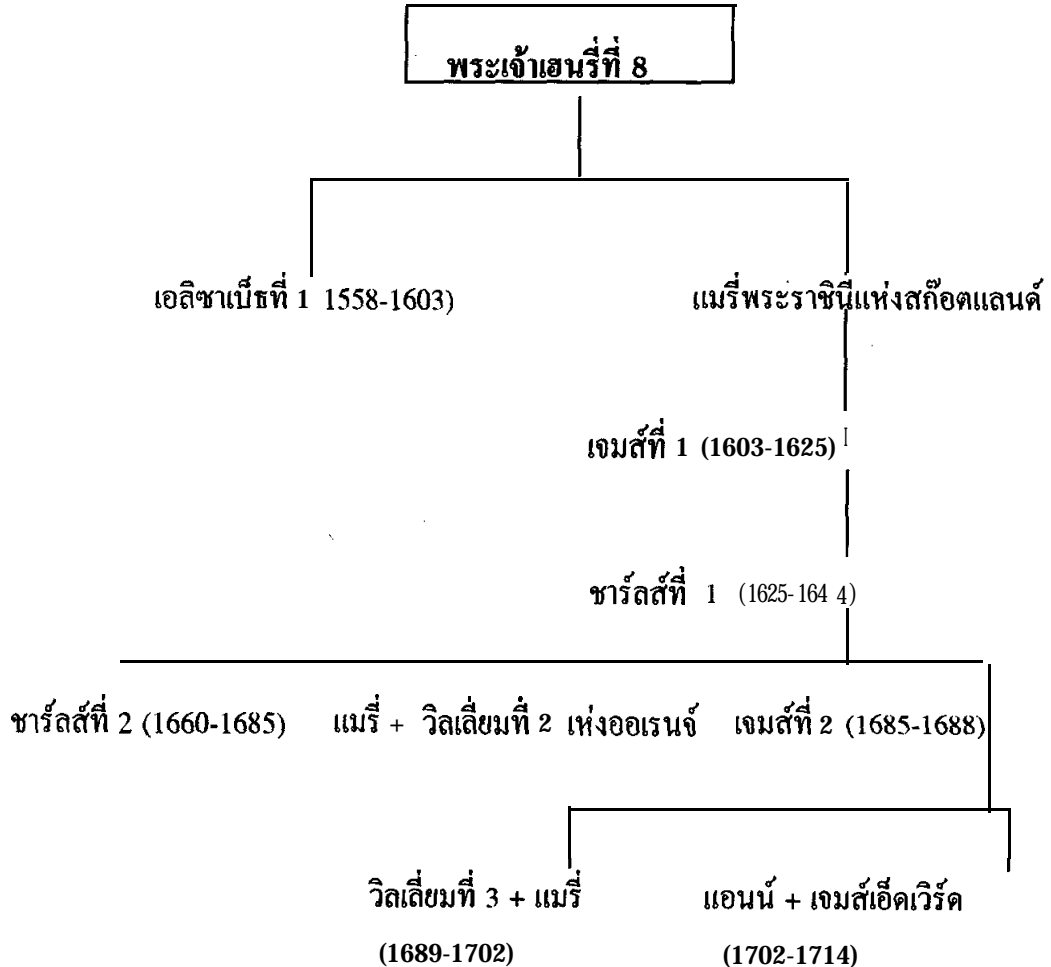
สภาพปลายรัชสมัยพระนางเอลิซาเบ็ธ ระยะเวลา ค.ศ. 1588-1589 ความรุ่งเรืองเริ่มจะ ถอยลง พระนางเอลิซาเบ็ธเฝ้าดูผู้ใกล้ชิดและแม้แต่ศัตรูค่อย ๆ ลื่นไปที่ละคน ๆ พระเจ้าฟิลิปที่ 2 ลื่นพระชนม์ ปี ค.ศ. 1598 วิลเลียม ซีซิล ค.ศ. 1598 เซอร์ฟรานซิส เดรก ค.ศ. 1596 และ ฮอกกินส์ ปีค.ศ. 1595 ความไม่มั่นคงทางการเมืองเริ่มเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อยุคของความเฟื่องฟู ทางเศรษฐกิจผ่านไป อังกฤษต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปลายปี ค.ศ. 1590 การกสิ กรรมที่ไม่ได้ผล ราคาสินค้าถีบตัวสูงขึ้น การค้าตกต่ำ ภาษีสูง และการกบฏของพวกชาวนา

นักการเมืองและสมาชิกรัฐสภาเริ่มพิจารณาการทำงานที่หย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล แม้แต่พวกพ่อค้าก็แสดงความไม่พอใจระบบผูกขาดของรัฐด้วย เอลิซาเบธไม่เปิดโอกาสให้รัฐสภาพิจารณาวิจารณ์รัฐบาลโดยหลีกเลี่ยงการของเงินจากรัฐสภา ได้ใช้วิธีขายทรัพย์สินส่วนกษัตริย์เป็นรายได้ แต่การทำสงครามในต่างประเทศมีราคาแพงมากจึงมิได้ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น

ตลอดสมัยพระนางเอลิซาเบธ จำนวนสมาชิกในสภาสามัญเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจากสมัยพระนางแมรี สภาสามัญมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าเอลิซาเบธจะหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับสภาสามัญ แต่ในปี ค.ศ. 1601 ก็ไม่สามารถจะทำได้ต่อไป เมื่อรัฐสภาได้โจมตีการที่รัฐบาลให้มีการผูกขาดทางการค้า ทางรัฐบาลได้พยายามอธิบายแล้วว่า นโยบายของรัฐบาลเป็นการค้าเสรี แต่ในที่สุดพระนางต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่จะตัดสินใจนโยบายของรัฐมิใช่รัฐสภา⁹

ราชวงศ์สจวร์ต

แผนภาพการสืบสันตติวงศ์ของอังกฤษ ค.ศ. 1558-1714

พระเจ้าเจมส์ที่ 1 (หรือพระเจ้าเจมส์ที่ 6 แห่งสกอตแลนด์, ค.ศ. 1603-1625)

ในปีค.ศ.1603ที่พระเจ้าเจมส์ได้รับตำแหน่งกษัตริย์นั้นเรียกได้ว่าพระองค์มีประสบการณ์พร้อมแล้ว พระองค์ปกครองสกอตแลนด์มาเป็นเวลาถึง 19 ปี มีพระชนม์ 37 พรรษา พร้อมด้วยสามัญสำนึกในด้านการอยู่รอด ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ดินแดนสกอตแลนด์

ยังคงปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีความยุ่งยากทางด้านศาสนา และการมีอำนาจของพระ และเป็นดินแดนที่ล่าหลังยากจน พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงเจริญเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความยุ่งยากทางการเมือง พระองค์เคยถูกลอบฆ่าโดยกลุ่มคาทอลิก เคยถูกลักตัวโดยพวกโปรเตสแตนต์ ประสบการณ์การมีชีวิตอยู่รอดจึงกลายเป็นลักษณะของพระองค์ แต่พระองค์ขาดความรู้ด้านการบริหารแบบรวบอำนาจและการใช้คณะบุคคลในการบริหารประเทศแบบอังกฤษ

การปกครอง : ทฤษฎีเทวสิทธิ์ของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ในทัศนะของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 นั้นพระมหากษัตริย์ทรงเป็น “รูปที่หายใจได้ของพระเจ้าที่อยู่บนแผ่นดิน” พระมหากษัตริย์ทรงเป็นของสูงสุดของโลก เพราะว่าพระมหากษัตริย์ไม่ใช่แค่ทรงเป็นผู้แทนของพระเจ้าบนพื้นโลกเท่านั้น แต่เป็นผู้ครองราชบัลลังก์ของพระเจ้า นอกจากนั้นจะทรงรับอำนาจมาจากพระเจ้าแล้วก็ยังมีพระปรมาภิไธยว่าเป็นพระเจ้าด้วย กษัตริย์ทรงเป็นพระราชบิดาของประชาชนทุกคน เสมือนบิดาของบุตรในครอบครัวหรือทรงเป็นสมอเมื่อเทียบกับร่างกายของมนุษย์ ปราศจากกษัตริย์แล้วก็ไม่มีการเมืองเพราะประชาชนจะเป็นฝูงชนที่ไม่มีหัวหน้า ไม่สามารถออกกฎหมาย เพราะกฎหมายที่มั้นั้นมาจากพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่กษัตริย์ทรงเป็นผู้พระราชทานกฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์แก่ประชาชน มนุษย์ในโลกจึงมีทางเลือกอยู่ 2 ทาง จะยอมเป็นประชาชนของพระมหากษัตริย์หรืออยู่ใต้ระบอบอนาธิปไตย พระเจ้าเจมส์ทรงยอมรับว่า พระองค์ต้องรับผิดชอบในการปกครองประเทศ แต่เป็นการรับผิดชอบต่อพระเจ้ามิใช่ประชาชน พระมหากษัตริย์ควรให้ความเคารพกฎหมายของแผ่นดินเช่นเดียวกับประชาชน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์พระมหากษัตริย์เองมิใช่การบังคับโดยกฎหมายหรือประเพณีใด ๆ ทั้งสิ้น

ในความสำคัญที่ทรงย้าก็คือ พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่มีลักษณะศักดิ์สิทธิ์ (divine) หรือมาจากสวรรค์นั้นมีลักษณะเป็นเรื่องมหัศจรรย์ซึ่งจะต้องมีการยอมรับแต่มิใช่โดยใช้เหตุผล ทว่าโดยศรัทธาเป็นสำคัญ ข้อความเหล่านี้ปรากฏในหนังสือชื่อ *The Trew Law of Free Monarchies* (ค.ศ. 1598) ซึ่งพระองค์ทรงประพันธ์ขึ้น

ปัญหาศาสนา พระเจ้าเจมส์ทรงเป็นความหวังทางศาสนาของทั้งคาทอลิกและพิวริแตน นิกายทั้งสองต่างคาดหมายกันว่าพระเจ้าเจมส์คงจะดำเนินการด้านศาสนาให้แน่นอนลงไป มิใช่ดังเช่นพระนางเอลิซาเบ็ธ พวกพิวริแตนมองพระเจ้าเจมส์ในฐานะว่าเป็นเพชรสีที่เรียบ

สก็อตซึ่งคงจะนำการปฏิรูปที่แท้จริงเข้ามาในอังกฤษ ส่วนพวกคาทอลิกเชื่อมั่นว่าในฐานะที่พระเจ้าเจมส์เป็นโอรสของพระนางแมรี ได้ดำเนินนโยบายชั้นดิธรรมแก่พวกคาทอลิก แต่ปรากฏว่าพระเจ้าเจมส์ไม่ทรงโปรดทั้งสองพรรค พระองค์ทรงพอพระทัยจะอยู่อย่างสงบกับสถาบันศาสนาที่เอลิซาเบ็ธสร้างไว้มากกว่า

ด้วยคาดการณ์ผิด ในปี ค.ศ. 1604 พวกพิวริแทนประมาณ 800 คน ได้ถวายฎีกาชื่อ “Millenary Petition” เกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงการทำพิธีทางศาสนาของวัด ให้ลดความใหญ่โตหรูหราลง และเรียกร้องคัมภีร์ไบเบิลฉบับใหม่ เป็นต้น พระเจ้าเจมส์ทรงรับฎีกาครั้งนั้นที่แฮมตันคอร์ท (Hampton Court Conference) แต่ปรากฏว่าข้อเสนอให้มีกรยกเลิกตำแหน่งบิชอปของพวกพิวริแทนทำให้พระองค์ทรงพิโรธอย่างมาก พระองค์ทรงคิดว่าการกระทำของพวกพิวริแทนก็เช่นเดียวกับพวกเพรสบีทีเรียนในสก็อตแลนด์ ที่จะมัดพระองค์ไว้กับ “Calvin’s church government” พระองค์ทรงกล่าววลีที่ได้รับการวิจารณ์กันมากคือ “no bishop, no king” ได้ทรงเตือนให้พวกพิวริแทนตระหนักถึงโทษที่จะมาถึง การประชุมได้จบสิ้นลงด้วยความไม่พอใจของทุกฝ่าย เช่นเดียวกัน กลุ่มคาทอลิกเริ่มไม่พอใจพระเจ้าเจมส์ ถึงกับมีแผนการล้มล้างพระเจ้าเจมส์ถึง 2 ครั้ง เมื่อปี ค.ศ. 1603 และ ค.ศ. 1605 แต่ไม่สำเร็จ แผนการนี้ไปกระตุ้นให้รัฐสภาต่อต้านคาทอลิกเพิ่มขึ้น

การขัดแย้งกันระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภา ความขัดแย้งกันระหว่างสถาบันทั้งสองเกิดขึ้นเนื่องมาจากปัญหาเรื่องการเงินและอำนาจพิเศษของกษัตริย์ คงจะไม่ใช้ความบกพร่องของพระเจ้าเจมส์ผู้เดียวที่ทำให้รัฐบาลต้องเผชิญปัญหาเรื่องการเงิน เพราะตั้งแต่สมัยของพระนางเอลิซาเบ็ธที่เข้าพัวพันกับสงครามในต่างแดนมากมาย เมื่อมาประกอบกับสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในระยะต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 พระเจ้าเจมส์ที่ 1 จึงอยู่ในสภาพยากจนจนไม่สามารถจะทรงอยู่ในภาวะเช่นนั้นได้ ปัญหาแรกที่พระองค์คำนึงถึงคือ เกียรติภูมิของกษัตริย์ และเมื่อฝ่ายรัฐสภาต้องการอภิปรายถึงสิทธิและอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในขอบเขตของข้อตกลงที่มีมาเมื่อพระเจ้าเจมส์ต้องการจะเก็บภาษีบางประเภท จึงนำมาถึงจุดแตกหักของชนบประเพณีการปกครองแบบ “กษัตริย์ในรัฐสภา (king in parliament)”

พระเจ้าเจมส์ มิได้ทรงตระหนักว่าลักษณะของอาณาจักรทั้งสอง อังกฤษและสก็อตแลนด์นั้นแตกต่างกัน ในสก็อตแลนด์รัฐสภาและอำนาจของขุนนางมีอยู่ไม่มากซึ่งมิใช่สภาพ

ของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ในสมัยกลางกลุ่มขุนนางเป็นผู้มีอิทธิพลเบื้องหลังรัฐสภาในการต่อต้านอำนาจกษัตริย์ แต่หลังจาก ค.ศ. 1604 ผู้ริเริ่มต่อต้านกษัตริย์มาจากสภาสามัญ จึงกล่าวได้ว่าวิกฤตการณ์ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้เริ่มเห็นรูปร่างชัดเจนขึ้นแล้ว

ทุกสิ่งทุกอย่างดูเหมือนเหมือนเลวลงเมื่อมีการเปลี่ยนตัวบุคคลในองคมนตรีสภา หลังจาก โรเบิร์ต ซีซิล หรือเอิร์ลแห่งซาลิสเบอรี (Earl of Salisbury) ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าที่ปรึกษาของรัฐบาล พระราชินีเอลิซาเบธสิ้นชีวิตลงในปี ค.ศ. 1612 โรเบิร์ต คาร์ เอิร์ลแห่งซอมเมอร์เซท (Robert Carr, Earl of Somerset) และจอร์จ วิลเลียมส์ ดยุกแห่งบัคกิงแฮม (George Villiers, Duke of Buckingham) เข้ามาดำเนินการบริหารแทน การทำงานของราชสำนักที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้ไม่สามารถจะคุมเสียดังรัฐสภาได้ ดังนั้นเมื่อต้องเข้าพัวพันกับสงครามในต่างแดน การหลีกเลี่ยงที่จะยุ่งเกี่ยวกับรัฐสภาจึงเป็นไปได้

พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อขอเก็บภาษีเพิ่ม มีการประชุมรัฐสภาทั้งหมด 4 ครั้ง ในระหว่างปี ค.ศ. 1604-1611 ถึงพระเจ้าเจมส์จะยอมลงให้รัฐสภาบ้างแต่การเจรจาที่ยังคงล้มเหลว พระองค์จึงทรงบริหารประเทศโดยไม่มีการเรียกประชุมรัฐสภาอยู่ระยะเวลาหนึ่ง ถึงปี ค.ศ. 1621 พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ต้องเรียกประชุมสภาอีกเนื่องจากความยุ่งยากจากสงครามสามสิบปีพระองค์ทรงยอมลงให้รัฐสภาถึงกับยอมปลดข้าราชการบางคนที่รัฐสภาคัดค้านอนุญาต ให้มีการอภิปรายถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศได้มีการตกลงลดอภิสิทธิ์ของกษัตริย์ในการผูกขาดสินค้าลงบ้าง และในที่สุดรัฐสภาได้ตกลงอนุมัติเงินช่วยเหลือก้อนใหญ่กับพระเจ้าเจมส์¹¹

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 (ค.ศ. 1625-1649)

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงมีพระชนม์ 25 พรรษา เมื่อขึ้นเสวยราชย์ ในระยะแรกของรัชกาลระหว่าง ค.ศ. 1625-1629 กล่าวได้ว่าทรงมีความสัมพันธ์กับรัฐสภาเป็นอย่างดี หลังจากนั้นความขัดแย้งจึงได้เกิดขึ้น และจะทวีความรุนแรงมากขึ้นจนถึงขั้นการใช้กำลัง

เพราะสงครามต่อต้านคาทอลิกเยอรมัน สเปน และฝรั่งเศสดำเนินต่อไปโดยที่ไม่ประสบผลอย่างใดเลย ใน ค.ศ. 1625 พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงเรียกประชุมสภาเพื่อขอเงินช่วยเหลือในการจะใช้ต่อสู้กับสเปนโดยปฏิเสธที่จะแถลงแผนการณ์อย่างใดทั้งสิ้นกับรัฐสภา รัฐสภาจึงได้ปฏิเสธที่จะอนุมัติเงินช่วยเหลือ แต่ก็ทรงต้องดิ้นทำสงครามต่อไป จึงทำให้แพ้เปรียบใน

การทำสงครามเป็นอย่างมาก ความนิยมในองค์พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ตกต่ำลงไปอีก เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ทรงดำเนินนโยบายเป็นมิตรต่อกับฝรั่งเศส ได้ทรงอภิเษกสมรสกับพระขนิษฐาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 ประชาชนเริ่มคิดว่าพระมหากษัตริย์อยู่ใต้อิทธิพลคาทอลิก และเมื่อฝรั่งเศสได้ข่มเรือของอังกฤษในการต่อต้านพวกฮิวเกอโนท์ที่ลาโรแชล ทหารเรือถึงกับทำการกบฏขึ้น ค.ศ. 1627 สงครามระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสก็เกิดขึ้นกรณีช่วยเหลือของฮิวเกอโนท์ ซึ่งถึงแม้สงครามจะยุติลงในปี ค.ศ. 1630 แต่ก็ยังมีผลกระทบต่อปัญหาภายในประเทศเป็นอย่างมาก

การขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภา เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงิน รัฐสภาจึงถูกเรียกประชุมอีกครั้งเป็นครั้งที่สามในปี ค.ศ. 1628 ซึ่งในครั้งนี้ทรงพบว่าทั้งสภาสูงและสภาสამัญญ์ได้ร่วมมือกันต่อต้านพระองค์ ทั้งสองสภาได้ร่างฎีกาที่มีชื่อเสียงคือ ฎีกาว่าด้วยสิทธิ (Petition of Rights) ผู้นำของรัฐสภาในครั้งนี้ได้แก่ เซอร์ จอห์น อีเลียต (Sir John Eliot) เซอร์เอ็ดเวิร์ด โคค (Sir Edward Coke) จอห์น พิม (John Pym) และโทมัส เว็นท์เวิร์ธ (Thomas Wentworth) ในปีฎีกาดังกล่าวได้เรียกร้องให้จำกัดอำนาจพิเศษของกษัตริย์ พร้อมทั้งขอให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกป้องเสรีภาพดั้งเดิมของคนอังกฤษ กล่าวคือห้ามมิให้มีการจับกุมบุคคลโดยไม่บอกข้อหา ไม่ให้ใช้กฏอัยการศึกในยามปกติ จะไม่มีการข่มเงินหรือเรียกเก็บภาษีโดยรัฐสภาไม่อนุมัติ และจะไม่มีการสั่งทหารให้เข้าพักอาศัยในบ้านประชาชน โดยเจ้าของบ้านไม่ยินยอม เนื่องจากความคับแค้นทางการเงินบังคับ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 จึงจำต้องเซ็นฎีกาดังกล่าวให้แก่รัฐสภา จึงเท่ากับว่าทรงยอมรับว่าพระองค์ล่วงละเมิดเสรีภาพของประชาชน ถึงแม้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ จะน้อยมากแต่ก็เท่ากับเป็นเครื่องหมายของรัฐธรรมนุญของอังกฤษได้เช่นเดียวกับแมกนาคาร์ตา เมื่อปี ค.ศ. 1215

รัฐสภาได้ประชุมอีกครั้งหนึ่งในปีค.ศ. 1629 ซึ่งในครั้งนี้รัฐสภาได้วิจารณ์โจมตีนโยบายศาสนาของรัฐบาลอย่างรุนแรง และเมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงสั่งปิดการประชุม รัฐสภาก็มิได้เชื่อฟังแต่อย่างใด พร้อมกันนั้นยังได้กล่าวโจมตีเรื่องการเก็บภาษีโดยไม่ได้รับการเห็นชอบจากรัฐสภาว่าเป็นการกบฏต่อแผ่นดิน พระเจ้าชาร์ลส์ทรงตัดปัญหายุ่งยากด้วยการไม่เรียกรัฐสภาเลยเป็นเวลานานถึง 11 ปีเต็ม ทรงใช้จ่ายอย่างประหยัด ยุติสงครามในต่างประเทศที่ทำกับฝรั่งเศสและสเปน พระองค์ทรงหาเงินด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้สิทธิผูกขาดการค้าใหม่ ๆ ขายใบอนุญาต หรือนำเอาประเพณีเก่า ๆ มาใช้ เช่น เก็บเงิน 40 ปอนด์ เป็นค่าตอบแทนที่ไม่มาทำ

หน้าที่อัศวิน และเรียกภาษีการค้าทางทะเล แต่การเก็บภาษีต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดการต่อต้าน พระองค์ขึ้นอีก

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงเรียกประชุมรัฐสภาอีกในปี ค.ศ. 1640¹¹ ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ต้องการการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐสภาเพื่อนำไปใช้จัดการกับกลุ่มผู้ก่อการไม่สงบ ในสกอตแลนด์ สมาชิกรัฐสภากลุ่มหัวรุนแรงซึ่งจะมีกลุ่มพิวริแทนเป็นสำคัญกลับอภิปรายและผ่านกฎหมายที่มีลักษณะจำกัดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งทำความไม่พอใจให้กับพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 เป็นอย่างมาก เมื่อเสร็จศึกสกอตแลนด์แล้วพระองค์จึงทรงเข้าจัดการกับสมาชิกรัฐสภาที่หัวรุนแรง มีการสังจับกุมสมาชิกระดับผู้นำของรัฐสภา ครั้งนี้การต่อสู้ได้เกิดขึ้นและนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองในปี ค.ศ. 1642¹²

สงครามกลางเมือง ค.ศ. 1642-1646 สงครามกลางเมืองของอังกฤษครั้งนี้เป็นสงครามที่ไม่มีการเตรียมทหารที่เข้ารบ เพียง 1 ใน 10 ของทหารทั้งหมดเท่านั้นที่สามารถใช้อาวุธได้ดี ทหารของฝ่ายรัฐสภามีฉายาว่า ราวด์เฮด (Roundhead) ส่วนฝ่ายนิยมกษัตริย์มีชื่อเรียกว่า คาวาเลียร์ (Cavalier) เมื่อสงครามกลางเมืองดำเนินไป ยังคงไม่มีท่าทีว่าฝ่ายรัฐสภาจะมีชัย ในขณะที่ฝ่ายนิยมกษัตริย์ที่ยึดมั่นทางคอนเหนือ ฝ่ายรัฐสภาสามารถยึดทางด้านใต้ซึ่งเป็นแหล่งของความร่ำรวย จึงสามารถเก็บภาษีได้มาก และได้ปรากฏว่าได้มีการเก็บภาษีหนักกว่าที่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 เคยทรงกระทำเสียอีก ถึงแม้ฝ่ายนิยมกษัตริย์จะมีแม่ทัพที่สามารถและมีกองทัพใหญ่ แต่เมื่อขาดกำลังเงิน จึงเป็นการยากที่จะเอาชนะฝ่ายรัฐสภาได้ อย่างไรก็ตามฝ่ายกษัตริย์ยังเป็นต่อในการรบ เหตุการณ์มาเปลี่ยนไปในปี ค.ศ. 1643 เมื่อจอห์น พิม ผู้นำฝ่ายรัฐสภาได้ร่วมมือกับพวกสกอต ในปีต่อมาจึงสามารถเอาชนะกองทัพฝ่ายนิยมกษัตริย์ได้ ซึ่งการรบครั้งนี้ได้นำชื่อเสียงมาสู่นายทหารคนใหม่คือ โอลิเวอร์ ครอมเวล (Oliver Cromwell ค.ศ. 1599-1658)

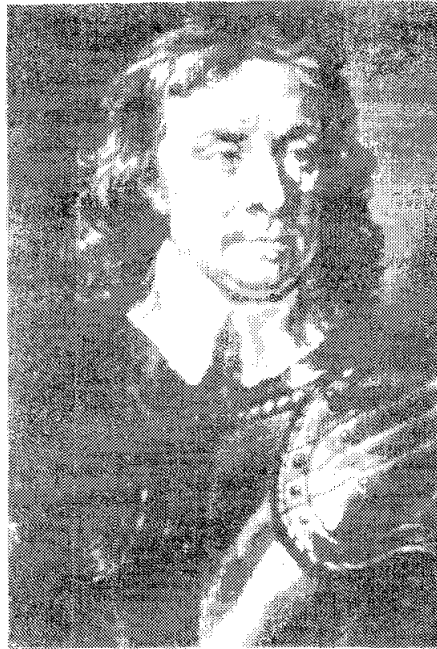
-----
*รัฐสภาที่มีสมัยประชุมในปี ค.ศ. 1640 นี้จะมีการประชุมเป็นระยะ ๆ ไปจนถึงปี ค.ศ. 1653 จึงได้ชื่อว่าสภาอายุยืน (Long Parliament)

ครอมเวล เป็นสมาชิกคนหนึ่งในสภาสามัญ ได้กล่าววิจารณ์มติเตียนสถาบันศาสนาเป็นบางครั้ง ไม่เคยเด่นมาก่อน แต่ครอมเวลเป็นคนแข็ง ตัดสินใจรวดเร็ว ชื่อสัสต์ เชื่อในลัทธิพิวริแตนอย่างจริงจัง เมื่อครอมเวลเอาชนะกองทัพของฝ่ายนิยมกษัตริย์ได้ในปี ค.ศ. 1644 จึงมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้นว่าพระเจ้าได้เจازงให้เหตุการณ์เป็นเช่นนั้น กองทัพของรัฐสภาเอาชนะฝ่ายกษัตริย์ได้อีกในปี ค.ศ. 1645 และพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ถูกจับเป็นเชลยในปี ค.ศ. 1646

ฝ่ายรัฐสภาก็มีปัญหาของตนเองเนื่องจากมีความแตกแยกทางด้านความคิดความเชื่อ กล่าวคือ พวกเบรสบีทีเรียนซึ่งเป็นฝ่ายขวาต้องการจะจัดการปกครองเป็นแบบรัฐบาลแคลวินนิสต์ (Calvin's church government) เช่นในสก็อตแลนด์ เชื่อว่าพระมหากษัตริย์ควรจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐสภา แต่จะไม่มี การเปลี่ยนแปลงสิ่งอื่นใด ไม่ว่าจะ เป็นด้านการเมืองหรือสังคม พวกเพรสบีทีเรียนมีกำลังไม่มากนักในอังกฤษ แต่เป็นเสียงใหญ่ในรัฐสภา และมีอิทธิพลอยู่เหนือพ่อค้าในลอนดอน พรรคอิสระ (Independents) ต้องการการเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไป ปฏิเสธการระบุนศาสนาของรัฐ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเพรสบีทีเรียนหรือนิกายอังกฤษ เรียกร้องขันธ์ธรรมทางศาสนาและต้องการความอิสระของสถาบันสำหรับกลุ่มพิวริแตน ในด้านการเมืองเห็นว่าทั้งระบบรัฐสภาและระบบกษัตริย์ยังต้องการการปฏิรูปเพื่อให้มีลักษณะเป็นของสามัญชน ส่วนพวกเลเวลเลอร์ (Leveller) กลุ่มนี้ต้องการรัฐธรรมนูญที่ระบุถึงว่าชายทุกคนมีสิทธิเลือกตั้งโดยเท่าเทียมกัน และให้มีการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน สุดท้ายกลุ่มดิคเกอร์ (Digger) เรียกร้องเรื่องการไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว

ระหว่าง ค.ศ. 1646-1648 มีการเจรจาระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ เพื่อยุติสงครามกลางเมือง แต่ขณะเดียวกันการกำจัดกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ก็มีอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน ค.ศ. 1648 ฝ่ายนิยมกษัตริย์จากสก็อตแลนด์ได้รุกรานอีกครั้งหนึ่ง สงครามกลางเมืองที่มีทำที่ว่าจะยุติลงก็กลับปะทุขึ้นอีก และจากการกระทำของฝ่ายนิยมกษัตริย์ในครั้งนี้ ทำให้ฝ่ายทหารของโอลิเวอร์ครอมเวลเข้าควบคุมสถานะการณ์ไว้ได้หมด พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ถูกกล่าวหาว่าเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในอังกฤษ รัฐสภามีการประชุมและศาลของรัฐสภาได้ระบุว่าพระองค์เป็นกบฏมีความผิด วันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1649 พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงถูกประหารชีวิต และจาก ค.ศ. 1649-1660 อังกฤษมีความปกครองประเทศแบบสาธารณรัฐ

อังกฤษสมัยสาธารณรัฐ ภายใต้ยุคของการปฏิวัติ สมัยสาธารณรัฐนี้เอง อังกฤษมีการทำสงครามขยายอำนาจไม่น้อย กล่าวคือ รบชนะไอร์แลนด์ เข้ายึดสกอตแลนด์ และรัฐทั้งสองจึงเข้ามารวมเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ กล่าวได้ว่าสาธารณรัฐได้ทำงานที่พระมหากษัตริย์อังกฤษไม่เคยทำสำเร็จมาก่อนเลย ทำให้อังกฤษมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในแง่การเมือง ค.ศ. 1652-1654 อังกฤษทำสงครามทางทะเลกับดัตช์ และทำให้ฐานะของอังกฤษเท่าเทียมกับดัตช์ในด้านการค้าทางทะเล ในปี ค.ศ. 1655-1659 รบกับสเปนและได้ยึดจาไมกา หมู่เกาะอินเดียตะวันตกและเมืองดันเคิร์กในฟลานเดอร์

โอลิวเวอร์ ครอมเวล

สำหรับเหตุการณ์ภายในประเทศ รัฐบาลปฏิวัติไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ไม่สามารถจะหาข้อประนีประนอมในรูปของรัฐธรรมนูญที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันได้ ระยะเวลา 1649-1653 รัฐบาลไม่สามารถจะมีสัมพันธที่ดีกับรัฐสภา ซึ่งส่งผลให้ครอมเวลมีความผิดหวังอย่างมากจึงทำให้เชื่อมั่นเพิ่มขึ้นว่าชัยชนะต่าง ๆ ที่กองทัพทำได้เพราะพระเจ้าประสงค์ กองทัพจึงเป็นอำนาจที่ถูกต้อง ค.ศ. 1653 ครอมเวลจึงตั้งยุบสภาและสถาปนาตนเองเป็นผู้นำสูงสุด (Lord Protector) มีสภาพคล้ายคลึงกับกษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช สภาพการจึงเป็นเหมือนก่อนสมัยปี ค.ศ. 1642 แต่คนอังกฤษส่วนใหญ่ต้องการพระมหากษัตริย์ที่แท้จริงมิใช่จอมปลอม แต่งขึ้นมาใหม่และเมื่อครอมเวลได้เรียกเก็บภาษีเพื่อนำมาใช้จ่ายเลี้ยงกองทัพและดำเนิน

นโยบายต่างประเทศจึงได้รับการต่อต้านจากพวกชนชั้นกลางที่ประกอบด้วยกลุ่มเจ้านิตรี (gentry) และพ่อค้า (merchant)

ครอมเวลล์สิ้นชีวิตในปี ค.ศ. 1658 และภายใน 18 เดือนต่อมาเท่านั้นรัฐบาลที่ครอมเวลล์ก่อตั้งได้มาถึงกาลพิเนาศ ไม่มีนายทหารคนใดที่จะสามารถแทนที่ครอมเวลล์ได้ และยังเผชิญกับปัญหาทางการเงิน ในที่สุดปี ค.ศ. 1660 ผู้นำฝ่ายทหารและรัฐสภาที่เลือกตั้งขึ้นมาใหม่ได้ตกลงอัญเชิญพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 โอรสของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ขึ้นดำรงตำแหน่งกษัตริย์ของอังกฤษ การฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์สจวร์ตจึงได้เริ่มขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการปฏิวัติของพวกพิวริแตนในครั้งนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของ “วิกฤติการณ์ทั่วไป” ที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 การกบฏต่อต้านพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 เกิดขึ้นในระยะเดียวกับกบฏฟรอนด์ที่ต่อต้านมาซารินในฝรั่งเศส และเช่นเดียวกับที่โปรตุเกสและแคททาโลเนียต่อต้านโอลิวาเลสในสเปน และจะเห็นได้ว่าสาเหตุของการปฏิวัตินั้นคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นปัญหาต่อเนื่องของทั้งเศรษฐกิจและสังคม สิ่งที่แตกต่างกันอยู่ที่ผลลัพธ์ การปฏิวัติของพวกพิวริแตนได้ให้ความคิดใหม่เกี่ยวกับอำนาจและระบบสาธารณรัฐที่กษัตริย์อังกฤษไม่สามารถจะตีมันได้¹³

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 (ค.ศ. 1660-1685)

ค.ศ. 1660 ชาวอังกฤษยินดีต่อการ กลับมาของราชวงศ์สจวร์ต การปกครองสมัยของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 จึงปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น ทุกอย่างกลับไปสู่ภาวะการณ์ของปี ค.ศ. 1642 พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจเต็มในด้านการบริหารแต่ด้านเงินต้องขึ้นกับรัฐสภา จึงหมายความว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐสภาและกษัตริย์ยังคงไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาเรื่องศาสนา ก่อนสมัยสงครามยังคงอยู่ หลังจาก ค.ศ. 1660 นิกายอังกฤษยังมีฐานะเป็นศาสนาของชาติ ไม่ว่าจะ เป็นบิชอปหรือหนังสือสวดมนต์เป็นแบบเดิม นิกายอังกฤษได้รับการอุปถัมภ์ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ศาสนาของคนอังกฤษทั้งหมด ทั้งเพรสบีทีเรียน พวกอิสระ แบ็บติส และควอเกอร์ต่างถูกทำลายลง นิกายโปรเตสแตนต์ในอังกฤษจึงแตกแยกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มที่ยอมปฏิบัติตามศาสนาของรัฐ (conformists) และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย (nonconformists) ในด้านเศรษฐกิจ ที่ดินของกษัตริย์และของวัดได้รับการฟื้นฟู ทว่าด้านวิชาการมิได้รับการปรับปรุงแต่อย่างใด ความคิดด้านปรัชญายังเป็นเช่นสมัยก่อนสงคราม หัวเก่าและใส่อารมณ์มากจนเกินไป¹⁴

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2

สภาพเศรษฐกิจ ค.ศ. 1660 ระบบพาณิชย์นิยมเห็นรูปร่างชัดเจนในอังกฤษซึ่งได้อิทธิพลมาจากโคลแบร์ แต่นโยบายการค้าแบบพาณิชย์นิยมของอังกฤษมิได้เกิดจากทฤษฎีแบบของฝรั่งเศส อังกฤษให้ความสนใจในจุด ๆ เดียวคือการค้าต่างประเทศ โดยให้การสนับสนุนแต่ก็ยังไม่มั่นคงเพราะขึ้นอยู่กับการค้าผ้าขนสัตว์เพียงอย่างเดียว และพาณิชย์นาวียังอ่อนแอมาก พ่อค้าอังกฤษต้องการการคุ้มครองให้พ้นจากการแข่งขันของชาวดัตช์สินค้าหลักของอาณานิคมของอังกฤษได้แก่ น้ำตาลและยาสูบซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมากของชาวยุโรป สินค้าเหล่านี้อังกฤษสามารถนำเข้าเมืองท่าของตนได้โดยตรง และพ่อค้าอังกฤษยังเป็นผู้ป้อนสินค้าที่ชาวอาณานิคมต้องการ พ่อค้าจึงเปลี่ยนสภาพมาเป็นคนกลางในการค้าเช่นเดียวกับดัตช์

ดัตช์ต่อสู้อังกฤษโดยการประกาศระบบการค้าเสรี สงครามระหว่างอังกฤษและดัตช์จึงเกิดขึ้นในระยะ ค.ศ. 1652-1654 ค.ศ. 1665-1667 และ ค.ศ. 1672-1674 การแข่งขันของคูการค้ายังอยู่ในสภาพไม่แพ้ชนะกันเด็ดขาด ดัตช์มาเริ่มเสียเปรียบเมื่อต้องเข้าพัวพันกับการสงครามสกัดกั้นการขยายอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ประมาณ ค.ศ. 1700 ทั้งการค้า การอุตสาหกรรม และการธนาคารของดัตช์ได้หยุดซงักลง ในขณะที่อังกฤษได้เริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระยะ ค.ศ. 1600-1700 การค้าของอังกฤษได้เพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่า และนั่นคืออังกฤษได้ก้าวขึ้นเป็นผู้นำทางการค้าแทนที่ดัตช์เป็นผลสำเร็จ

พรรคการเมือง กลางปี ค.ศ. 1670 เริ่มปรากฏรูปของพรรคการเมืองขึ้นในหมู่ชนชั้นสูง กลุ่มทอรี (Tory) ให้ความสนับสนุนรัฐบาลของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ในขณะที่กลุ่มวิก (Whig) มีแนวโน้มที่จะโจมตีรัฐบาล พรรคทอรีอยู่ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี เอิร์ลแห่งแดนบี้ (ค.ศ. 1631-1712) กลุ่มนี้เชื่อในทฤษฎีเทวสิทธิ์ของกษัตริย์และนิกายอังกฤษ พรรควิกนำโดยอดีตนายกรัฐมนตรีเอิร์ลแห่งแซฟสเบอร์รี่ (ค.ศ.1621-1683) กลุ่มนี้เชื่อในความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภา และนโยบายชั้นดิธรรมสำหรับพวกโปรเตสแตนต์ที่สนับสนุนนโยบายศาสนาของรัฐบาล

ความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภา ถึงแม้ว่าพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 จะได้รับการต้อนรับจากประชาชนตลอดจนผู้นำทางการเมืองเป็นอย่างดีเมื่อเริ่มต้นรัชกาล แต่ต่อมากความขัดแย้งก็เกิดขึ้น รัฐสภาในระยะ ค.ศ. 1679-1681 พรรควิกสามารถควบคุมเสียงข้างมากได้ รัฐสภามีจุดมุ่งหมายที่จะสกัดเจ้าชายเจมส์ โอรสของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ออกจากสิทธิในการสืบราชสมบัติ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 จึงสิ้นความอดทน หลังจากปี ค.ศ. 1681 ทรงปกครองโดยไม่เรียกประชุมรัฐสภา ทรงเพิ่มภาษีศุลกากร รับเงินช่วยเหลือจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งทำให้พระองค์ไม่จำเป็นต้องขอเงินช่วยเหลือจากรัฐสภา จึงเท่ากับรัฐสภาถูกปิดปากโดยปริยาย พระองค์ทรงให้การสนับสนุนกลุ่มทอรี แซฟสเบอร์รี่ผู้นำกลุ่มวิกถูกข้อหาทกขบฏและสิ้นชีวิตในระหว่างลี้ภัย นอกจากนั้นสมาชิกระดับหัวหน้าของพรรควิกได้ถูกประหารชีวิตไปหลายคน และรวมทั้งพวกที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายศาสนาของรัฐสภาได้ถูกกำจัดไปเป็นจำนวนมาก และยังทรงปรับปรุงหน่วยการเลือกตั้งเสียใหม่เพื่อให้เสียงมาขึ้นกับกษัตริย์ และตัดอำนาจของรัฐสภาต่อไปอีกด้วย ในอนาคต ดังนั้นเมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 สิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 1685 จึงไม่มีเสียงต่อต้านในการขึ้นครองราชย์ของเจ้าชายเจมส์แต่อย่างใด

พระเจ้าเจมส์ที่ 2 (ค.ศ. 1685-1688)

ภายใต้รัชสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 อังกฤษได้มีการปฏิวัติเกิดขึ้นที่มีชื่อเรียกว่า “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (Glorious Revolution)” ซึ่งส่งผลสำคัญในการจำกัดอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของอังกฤษ

การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ค.ศ. 1688-1689 เมื่อแรกเริ่มที่พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ขึ้นครองราชย์นั้นยังไม่เกิดการต่อต้านอำนาจของพระองค์แต่อย่างใด แต่เพราะพระองค์ดำเนินนโยบายศาสนาที่ผิดพลาด ความยุ่งยากทางการเมืองจึงเกิดขึ้น

ค.ศ. 1685 สภาสภามัญญอนุมัติเพิ่มเงินภาษีให้พระเจ้าเจมส์ที่ 2 และเมื่อรวมกับเงินช่วยเหลือจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จึงทำให้พระเจ้าเจมส์มีอิสระอย่างเต็มที่ในปีแรกที่ขึ้นครองราชย์ แต่พระองค์กลับมีทรงโยคีกับรัฐสภาที่ซื่อสัตย์ดังกล่าวพระองค์ทรงแต่งตั้งปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีที่เป็นคาทอลิกเข้าสู่ตำแหน่ง รวมทั้งข้าราชการในระดับท้องถิ่นและผู้พิพากษาด้วย และเป็นที่น่าเสียดายว่าบุคคลเหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถ ยิ่งกว่านั้นทรงตั้งกองทัพประจำที่ควบคุมโดยนายทหารคาทอลิก พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงเปิดเผยให้เห็นทัศนคติอย่างแน่นอนว่าเป็นคาทอลิกและต้องการให้ทุกคนเป็นคาทอลิกด้วย ดังนั้นนโยบายขัณติธรรมของพระองค์จึงไม่เป็นที่ไว้วางใจ แม้แต่ัวอังกฤษก็ไม่ไว้วางใจนโยบายศาสนาของพระองค์นัก

จุดแตกหักมาถึงในปี ค.ศ. 1688 เมื่อพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงบังคับให้พระในนิกายอังกฤษอ่านพระราชกฤษฎีกาขัณติธรรมของพระองค์ในแง่รายละเอียด บิชอป 7 คน ได้ประท้วงขึ้นและได้ถูกจับในข้อหากบฏ แต่ปรากฏว่าคำพิพากษาของศาลระบุว่าไม่มีความผิด ในเดือนเดียวกันนั้นเอง พระราชินีได้ให้กำเนิดโอรส ซึ่งตามประเพณีแล้วโอรสจะมีสิทธิในราชบัลลังก์มากกว่าพระราชธิดาสองพระองค์ที่เกิดกับพระราชินีองค์ก่อน ทุกคนเชื่อว่าพระโอรสจะต้องเป็นคาทอลิกอย่างแน่นอนในขณะที่พระธิดาทั้งสองพระองค์นับถือโปรเตสแตนต์ ดังนั้นเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1688 พรรควิกและทอรีได้ผนึกกำลังต่อต้านพระเจ้าเจมส์ แต่อย่างไรก็ตามทุกคนไม่ต้องการความรุนแรง ดังนั้นการปฏิวัติ ค.ศ. 1688-1689 จึงไม่มีนายนทหารคนไหนขึ้นมาต่อสู้ราชวงศ์สจิวต์เช่นครอมเวลล์ ทั้งวิกและทอรีพร้อมกันใจอัญเชิญพระนางแมรีพระธิดาองค์ใหญ่ของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 กับพระสวามี พระเจ้าวิลเลียมแห่งออเรนจ์เข้ามาฟื้นฟูศาสนาและเสรีภาพของอังกฤษ เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1688 วิลเลียมพร้อมด้วยกองทัพดัตช์เดินทางเข้าอังกฤษทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ กล่าวโดยที่จริงถ้าพระเจ้าเจมส์จะรวบรวมกำลังพวกกรีกชาติขึ้นต่อผู้ดัตช์ในแ่งชาวต่างชาติอาจจะมีความสำเร็จได้ แต่พระองค์ไม่มีความสามารถจะทำได้ พระองค์ทรงลี้ภัยไปพำนักยังฝรั่งเศส ดังนั้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1689 รัฐสภาได้ประกาศว่าพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงสละราชสมบัติ และพระเจ้าวิลเลียมและพระนางแมรีจะดำรงตำแหน่งที่ว่างลงนั้น พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ได้ยอมรับ “พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ (Bill of Rights)”

ของรัฐสภาซึ่งเท่ากับแมกนา คาร์ตา ของ ค.ศ. 1689 นั่นเอง ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิได้
ระบุดังเสรีภาพเบื้องต้นของคนอังกฤษ และประกาศว่าอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชของพระ
มหากษัตริย์ราชวงศ์สจวร์ตองค์สุดท้ายที่ทำได้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงเท่ากับว่า
อังกฤษเข้ามาสู่ระบบการปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy)
โดยปริยาย

ข้อตกลงของการปฏิวัติปี ค.ศ. 1689 เป็นเสมือนข้อประนีประนอมที่คนอังกฤษจะ
สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ พระเจ้าวิลเลียมและพระนางแมรียังมีอำนาจด้านบริหารอย่าง
อิสระ แต่รัฐสภาได้รับข้อผูกพันว่าจะต้องประชุมเป็นประจำทุกปี มีหน้าที่ควบคุมด้านการเงิน
และมีส่วนในการบริหารประเทศร่วมด้วย ต่อจากนี้ไปไม่มีกษัตริย์องค์ไหนพยายามทำการปก
ครองโดยปราศจากรัฐสภา หรือทำพยายอำนาจของรัฐสภา พรรคการเมืองเริ่มกลายมาเป็นชีวิต
การเมืองแบบหนึ่งของคนอังกฤษ และหลังจาก ค.ศ. 1689 พรรควิกและทอรีได้เริ่มแข่งขันกัน
ในการจะมาคุมการบริหารของประเทศ ด้านศาสนาได้รับขันติธรรม กฎหมายอนุญาตให้บุคคล
ที่มีความเห็นไม่ตรงกับรัฐบาลทำพิธีทางศาสนาได้อย่างเสรี อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับคนที่นับ
ถือนิกายอังกฤษ คนเหล่านั้นยังมีฐานะเป็นพลเมืองชั้นสองอยู่นั่นเอง ส่วนด้านเศรษฐกิจ การ
ปฏิวัติได้ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างธุรกิจการค้ากับรัฐบาลได้เป็นผลสำเร็จ รัฐบาลได้รับการ
สนับสนุนทางการเงินอย่างดีโดยทางภาษีและการกู้ยืม ธนาคารแห่งชาติก่อตั้งขึ้นในปี
ค.ศ. 1694 และทำให้เงินทุนของเอกชนถูกนำมาทำประโยชน์ให้กับสาธารณชน คนเริ่มมั่นใจ
ในการนำเงินออกมาลงทุนทำกิจกรรมประเภทต่าง ๆ

“การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” ในด้านที่ไม่น่าจะได้ชื่อว่าคุณยิ่งใหญ่หรือรุ่งโรจน์แต่อย่าง
ใด เพราะลักษณะที่เป็นไปรวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นของชนชั้นอภิสิทธิ์ เฉพาะคนร่ำรวยและ
คนที่มีการศึกษาเท่านั้นที่ได้ชื่นชมกับ “เสรีภาพ” ที่ได้รับอย่างแท้จริง ทั้งเสรีภาพทางการเมือง
เศรษฐกิจ และศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลของการปฏิวัติต่อไอร์แลนด์ไม่น่าเรียกว่าเป็นความ
รุ่งโรจน์แม้แต่น้อย ยังคงมีการต่อสู้ของกลุ่มคาทอลิกที่สนับสนุนพระเจ้าเจมส์ที่ 2 กับกลุ่ม
โปรเตสแตนต์ที่สนับสนุนพระเจ้าวิลเลียม กองทัพของพระมหากษัตริย์ยังได้เข้ามาจัดการรักษา
ความสงบ และควบคุมไอร์แลนด์ไว้ได้ในปี ค.ศ. 1691 แต่ผลลัพธ์ก็คือทั้งอำนาจทางการเมือง
และเศรษฐกิจของไอร์แลนด์ได้ตกอยู่ในมือของชนชั้นปกครองกลุ่มเล็ก ๆ ชาวโปรเตสแตนต์
จากอังกฤษและสก็อตแลนด์ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานหรืออยู่ในฐานะเจ้าของที่ดินเป็นการทำลาย

เศรษฐกิจของชาวไอริชอย่างมาก และยังมีกฎหมายหลายประเภทออกมาใช้ในการทำงานก็คั่นชาว
ค้าทอลิกในด้านต่าง ๆ เช่น การค้า และอื่น ๆ อีกด้วย

พระเจ้าวิลเลียมกับพระนางแมรี (ค.ศ. 1689-1702)

ปัญหาแรกสำหรับพระเจ้าวิลเลียมคือ ทำอย่างไรจะเข้ากับตำแหน่งพระมหากษัตริย์
อังกฤษได้ดี ดังนั้นถึงแม้ว่าเหตุการณ์ภายนอกจะเป็นที่สนใจของพระองค์มากกว่า แต่กำลังเงิน
และกองเรือของอังกฤษเป็นสิ่งที่พระองค์ต้องการ ดังนั้นเหตุการณ์ภายในของอังกฤษเป็นสิ่งที่
พระองค์จะละทิ้งไม่ได้

ข้อตกลงจากผลการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ มีข้อตกลงหลายประการที่ได้รับการตรา
เป็นพระราชบัญญัติและกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้สมัยหลังต่อมาที่ปูพื้นฐานนำไปสู่การปก
ครองระบอบประชาธิปไตย กฎหมายที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ (Bill of Rights) ส่งผลจำกัดอำนาจปกครองของพระ
มหากษัตริย์ให้อยู่ในขอบเขตที่ตกลงกัน และมีการยอมรับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ถึง
แม้ว่าเฉพาะชนชั้นสูงก็ตาม
2. กฎหมายขันติธรรมทางศาสนา (Toleration Act) ระบุให้ชาวโปรเตสแตนต์โดยทั่ว
ไปมีเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
3. กฎหมายว่าด้วยกบฏยึดการศึก (Mutiny Act) รัฐสภายินยอมให้พระมหากษัตริย์มี
สิทธิเพิ่มกำลังทหาร ตลอดจนประกาศกบฏยึดการศึกได้เป็นระยะเวลา 6 เดือน
4. กฎหมายว่าด้วยการกบฏ (Treason Act) เป็นกฎหมายคุ้มครองประชาชนจากข้อ
หากบฏ โดยระบุว่าผู้ใดจะถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏได้จะต้องมีพยานรู้เห็นอย่างน้อย 2 คน
5. กฎหมายว่าด้วยรัฐสภา (Triennial Act) ระบุว่าอายุของสมาชิกรัฐสภาจะมีเพียง 3
ปี และยังได้ต่ออายุกฎหมายเดิมที่ระบุให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาในทุกปี

นโยบายทางการเมืองภายในประเทศ หลังจากการสิ้นพระชนม์ของพระนางแมรีใน
ปี ค.ศ. 1694 พระเจ้าวิลเลียม เรียกว่าได้เหินห่างจากชาวอังกฤษตลอดจนพรรคการเมืองวิกและ
ทอร์ด้วย และด้วยเหตุนี้เองพระองค์จึงไม่ได้รับการสนับสนุนนักเมื่อต้องการจะเข้าสู่สงคราม
ความเหินห่างจากพรรคการเมืองนี้ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากความผิดหวัง พรรควิกเคยหวังว่า

พระเจ้าวิลเลียมจะมาเป็นผู้นำของพรรคและจะเอาพวกท้อร้อออกจากตำแหน่งไปเสีย ทว่าพระองค์ไม่ได้ทำเช่นนั้น ส่วนพรรคท้อร้อไม่พอใจในเรื่องนโยบายสงครามของพระเจ้าวิลเลียม สถานการณ์สำหรับพระเจ้าวิลเลียมจึงไม่ราบรื่นนักและยิ่งเลวลงเมื่อพรรคท้อร้อได้เข้ามามีอำนาจ ถึงกับมีการบังคับให้รัฐบาลลดจำนวนกำลังทางบกให้เล็กลง พระองค์ทรงหวังว่าพรรควิกอาจจะชนะเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1701 เพื่อที่พระองค์จะได้รับการสนับสนุนในนโยบายต่อต้านฝรั่งเศส แต่ก็ต้องผิดหวังเมื่อพรรคท้อร้อประสบชัยชนะอีกครั้งหนึ่ง และได้คัดค้านแข็งขันไม่ยอมให้อังกฤษเข้าสู่สงคราม

การต่อต้านพระเจ้าวิลเลียมเห็นได้ชัดจากกฎหมายสืบราชสมบัติ (The Act of Settlement) ค.ศ. 1701 กล่าวคือ ตามกฎหมายฉบับใหม่ พระมหากษัตริย์องค์ต่อไปจะเป็นเจ้าหญิงแอนน์ และถ้าเจ้าหญิงแอนน์ไม่มีทายาท ราชสมบัติจะผ่านไปถึงเจ้าหญิงโซเฟียแห่งแซนโนเวอ์ ยิ่งกว่านั้นยังระบุอีกว่า ในอนาคตกษัตริย์อังกฤษจะต้องนับถือศาสนาในภาษาอังกฤษ การเดินทางออกนอกประเทศหรือนำอังกฤษเข้าสู่สงครามโดยไม่ได้รับการยินยอมจากรัฐสภาไม่ได้

ข้อตกลงเกี่ยวกับสก๊อตแลนด์ และการทำสงครามกับไอร์แลนด์ หลังจากการปฏิวัติ ค.ศ. 1688 สิ้นสุดลง ชาวสก๊อตแตกความคิดเห็นเป็นสองกลุ่มเกี่ยวกับการเสด็จมาของกษัตริย์พระองค์ใหม่ กลุ่มทางใต้ได้ให้ความสนับสนุน เนื่องจากพอใจพระเจ้าวิลเลียมในฐานะเป็นคาลเวงนิสต์รัฐสภาสก๊อตแลนด์จึงออกประกาศว่าพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ไม่มีสิทธิในราชบัลลังก์ของสก๊อตแลนด์ พร้อมกันนั้นได้ประกาศยอมรับพระเจ้าวิลเลียมในปี ค.ศ. 1689 ส่วนกลุ่มขุนนางทางเหนือยืนยันให้การสนับสนุนพระเจ้าเจมส์ที่ 2 อย่างไรก็ตาม ในที่สุดชาวสก๊อตต้องยอมรับสถานการณ์และการประนีประนอม

สำหรับด้านไอร์แลนด์ไม่เป็นที่สงสัยว่าจะต้องสนับสนุนพระเจ้าเจมส์ที่ 2 เพราะว่าเป็นคาทอลิกเหมือนกันและประกอบกับโดยทั่วไปชาวไอริชที่ถูกเจ้าของที่ดินชาวโปรเตสแตนต์เอาเปรียบอยู่ เมื่อมีการปฏิวัติในอังกฤษ ชาวไอริชถึงกับฉวยโอกาสยึดที่ดินของพวกเขาโปรเตสแตนต์ใน ค.ศ. 1690 พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ได้เสด็จมายังไอร์แลนด์พร้อมด้วยเงินและกำลังคนที่ได้มาจากฝรั่งเศส ซึ่งประชาชนไอร์แลนด์ส่วนใหญ่ก็ให้การสนับสนุน แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ในการต่อสู้ ตามข้อตกลงของปี ค.ศ. 1692 ไอร์แลนด์ยังคงมีเสรีภาพด้านศาสนา ได้รับการรื้อฟื้นสิทธิที่ดินและ

ทรัพย์สินที่เคยถูกยึดไปครั้งพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 กลับคืน จึงจัดได้ว่าตามตัวอักษรแล้วเป็นข้อตกลงที่ลุ่มอล่วยมาก ทว่าตามความเป็นจริงทั้งโปรเตสแตนต์ไอริชและรัฐสภาอังกฤษไม่ได้มีเจตนาที่บริสุทธิ์นัก ไม่มีการเคารพสิทธิตามสนธิสัญญา ยิ่งกว่านั้นยังออกกฎหมายอีกหลายฉบับกีดกันชาวไอริช เช่น กีดกันกลุ่มคาทอลิกให้ออกจากรัฐสภา ออกจากครูโรงเรียน การรับราชการทหาร การเป็นข้าราชการพลเรือน คดีสิทธิของทายาทที่เป็นคาทอลิกออกจากกองมรดกของบิดา การแต่งงานปะปนกันระหว่างคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์จะถือว่ามิโทษ แม้แต่การค้าก็กีดกันอย่างหนัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ชาวไอริชกลายเป็นคนยากจน และปลุกฝังความเกลียดชังชาวอังกฤษไว้มาก¹⁵

การต่างประเทศ ความสนใจส่วนใหญ่ของพระเจ้าวิลเลียมอยู่ที่การต่างประเทศ ซึ่งผลการทำงานของพระองค์ทำให้นโยบายต่างประเทศของอังกฤษเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อังกฤษจะกลายเป็นผู้นำของกลุ่มประเทศที่ต่อต้านฝรั่งเศส มิใช่เป็นประเทศบริวารของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 อีกต่อไป อังกฤษจึงมีสงครามติดพันกับฝรั่งเศสเป็นเวลายาวนานอีกครั้งหนึ่ง จนถึงกับมีผู้เรียกสงครามครั้งนี้ว่า “สงครามร้อยปีครั้งที่ 2” แต่สงครามครั้งนี้ต่างไปจากสมัยแรก ในครั้งนี้เป็นการต่อสู้ของผู้นำทั้งสองที่จะให้ประเทศของตนได้เป็นหนึ่งทางด้านการค้าอาณานิคมและอำนาจ มิใช่เป็นการแย่งชิงดินแดนในยุโรปดังเช่นสมัยก่อน

สงครามเริ่มขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามสันนิบาตอ็อกซเบอร์ก (War of the League of Augsburg ค.ศ. 1689-1697) สันนิบาตอ็อกซเบอร์กก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1686 มีจุดประสงค์ป้องกันการขยายตัวของฝรั่งเศสที่จะเข้าครอบครองเนเธอร์แลนด์ส่วนสเปน (Spanish Netherlands) อังกฤษเข้าร่วมในสมาคมนี้ปี ค.ศ. 1689 ด้วยความเห็นสอดคล้องว่า ถ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ยิ่งใหญ่มากขึ้นในยุโรปจะมีผลคุกคามต่ออนาคตของอังกฤษไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา การเมือง การขยายอาณานิคม หรือการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝรั่งเศสเป็นประเทศสำคัญที่ขัดขวางการค้าและการขยายอาณานิคมของอังกฤษในอินเดียและอเมริกาเหนือ เหตุผลสุดท้ายเป็นเพราะว่าพระเจ้าหลุยส์ทรงให้การสนับสนุนพระเจ้าเจมส์ที่ 2 และไม่ยอมรับว่าพระเจ้าวิลเลียมทรงเป็นกษัตริย์ของอังกฤษอย่างถูกต้อง ในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1689 รัฐสภาอังกฤษจึงประกาศสงครามกับฝรั่งเศส สงครามดำเนินต่อไปในขณะที่ฝรั่งเศสประสบปัญหาด้านการเงินเป็นเงาตามตัว ซึ่งทำให้ฝรั่งเศสต้องยินยอมทำสัญญาสันติภาพ ตามสัญญาสันติภาพรีสวิก (Treaty of Ryswick) ฝรั่งเศสจะยังคงไว้ซึ่งดินแดนที่ได้มาในปี ค.ศ. 1678 โดยยกเว้น

สเตรสเบิร์ก (Strasbourg) ต้องยอมรับว่าพระเจ้าวิลเลียมเป็นกษัตริย์ของอังกฤษ และยินยอมให้
ดัชชีสร้างป้อมปราการตามพรมแดนที่ติดกับฝรั่งเศสอีกด้วย

สงครามรอบที่สองเกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามสืบราชสมบัติสเปน
(ค.ศ. 1701-1713) เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ของสเปนสิ้นพระชนม์ลงโดยไม่มีทายาท
และตามความต้องการของพระองค์ราชสมบัตินี้จะให้แก่נדดาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในจุดนี้
พระเจ้าวิลเลียมทักท้วงทันทีเพราะจะเท่ากับทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางอำนาจในยุโรป ยิ่ง
กว่านั้นสืบเนื่องมาจากการที่พระเจ้าหลุยส์ทรงประกาศรับรองฐานะของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ซึ่ง
เท่ากับเป็นการละเมิดสัญญาไรสวิค (Ryswick) เดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1701 รัฐสภาอังกฤษได้
ยินยอมประกาศสงคราม และถึงแม้ว่าพระเจ้าวิลเลียมจะสิ้นพระชนม์ในเวลาเพียง 3 เดือนหลัง
จากสงครามเกิดขึ้น สงครามก็ยังคงดำเนินต่อไปภายใต้การบัญชาการของจอห์น เซอซิล (John
Churchil, Earl of Marlborough) และจบลงด้วยสัญญาสันติภาพอุเทรคปี ค.ศ. 1713 โดยพระเจ้า
ฟิลิปที่ 5 จะได้บัลลังก์สเปน แต่จะไม่มีสิทธิสืบราชสมบัติฝรั่งเศส ออสเตรียจะได้มิลาน
เนเปิลส์ ซึ่งจะให้อังกฤษทำลายการผูกขาดการค้าของสเปนเป็นผลสำเร็จในเวลาต่อมา กล่าว
ได้ว่าอังกฤษประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังกลายเป็นผู้นำทางทหารเป็นมหาอำนาจทางทะเล
ได้ขยายตัวด้านอาณานิคมและการค้า และหมดกังวลว่าจะมีศัตรูมาปกครองประเทศต่ำหรือ
เนเธอร์แลนด์

สมัยพระนางแอนน์ (ค.ศ.1702-1714)

พระมหากษัตริย์ของอังกฤษเริ่มเสียดำนาจ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” ไปเป็นลำดับ การ
ตัดสินใจทางการเมืองในสมัยพระนางแอนน์ขึ้นอยู่กับพรรคการเมืองทั้งสอง วิก หรือทอรี ซึ่ง
จะคุมเสียงข้างมากในรัฐสภา พระนางแอนน์ก็เข้าใจสถานการณ์นี้เป็นอย่างดี จะเห็นว่าถึงแม้
พระนางจะไปรดพรรคทอรี แต่ก็ยอมรับพวกวิกเข้าร่วมในคณะรัฐบาล เมื่อพรรคการเมืองดัง
กล่าวเป็นพรรคที่คุมเสียงข้างมากในรัฐสภา

รัชสมัยของพระนางแอนน์ โดยการบริหารประเทศของรัฐบาลพรรควิก อังกฤษและ
สก๊อตแลนด์ได้เข้าร่วมกันในปี ค.ศ. 1707 การดำเนินนโยบายของพรรควิกครั้งนี้ คนอังกฤษให้
การสนับสนุนมาก ด้วยเกรงว่าถ้าสิ้นพระนางแอนน์ซึ่งเป็นเชื้อสายของราชวงศ์สจิวตสก็อต
แลนด์อาจแยกตัวออกไป ส่วนชาวสก๊อตให้การสนับสนุนการรวมตัวครั้งนี้เพราะเหตุผลทาง

เศรษฐกิจ เพื่อจะหลีกเลี่ยงการถูกกีดกันจากการค้าในอเมริกาเหนือ พระนางแอนน์เป็นเชื้อสายคนสุดท้ายของราชวงศ์สจวร์ตที่ได้มาปกครองอังกฤษ หลังจากพระนางได้สิ้นไปราชสมบัติจะตกไปยังราชวงศ์แฮนโนเวอร์ซึ่งไม่มีความรู้เกี่ยวกับอังกฤษนัก

สมัยจอร์เจียน (Georgian Era ค.ศ. 1714-1820)

พระนางแอนน์สิ้นพระชนม์ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1714 ราชสมบัติได้ตกมายังอเล็กเตอร์ยอร์กแห่งบรันสวิก-ลูเนเบิร์กหรือแฮนโนเวอร์ กล่าวโดยที่จริงสายแฮนโนเวอร์ไม่ใช่สายตรงที่จะรับราชสมบัติ แต่เป็นเพราะกลุ่มโปรเตสแตนต์และคนอังกฤษส่วนใหญ่พอใจ กษัตริย์องค์ใหม่จะไม่อิงคาทอลิก เพราะถ้าฝักใฝ่กับคาทอลิกจะหมายถึงอิทธิพลและกองทัพฝรั่งเศสและอาจหมายถึงสงครามกลางเมืองครั้งใหม่ ดังนั้นวันที่ 18 กันยายน พระเจ้าจอร์จที่ 1 จึงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ พระมหากษัตริย์อังกฤษราชวงศ์แฮนโนเวอร์มีพระนามว่า “จอร์จ (George)” ถึงสามพระองค์ต่อกัน ปกครองในช่วงเวลาคริสต์ศตวรรษที่ 18 ทำให้สมัยนี้มีชื่อเรียกว่า สมัยจอร์เจียน การเมืองในระยะ ค.ศ. 1714-1754 ซึ่งเป็นระยะต้นของราชวงศ์แฮนโนเวอร์ จัดได้ว่าอังกฤษมีความสงบ มีรัฐบาลที่มั่นคง พรรควิกเป็นผู้ดำเนินการปกครองด้วยความไว้วางใจของพระมหากษัตริย์ การร่วมมือกันด้วยดีนี้เหตุผลหนึ่งสืบเนื่องมาจากว่าราชวงศ์ใหม่ไม่เป็นที่นิยมนักในอังกฤษ พระเจ้าจอร์จเองมีพระชนม์ 54 พรรษา ซึ่งเป็นการยากที่จะเปลี่ยนบุคลิกให้เป็นคนอังกฤษ ยิ่งกว่านั้นยังตรัสภาษาอังกฤษไม่ได้อีกด้วย จึงจำเป็นต้องอาศัยพวกวิกซึ่งให้การต้อนรับพระองค์อย่างอบอุ่น พระมหากษัตริย์จึงไม่มีบทบาทหนักในคณะรัฐบาล คณะรัฐบาลภายใต้การบริหารของพรรคการเมือง จึงเกือบจะปกครองประเทศอย่างอิสระ และถึงจะสิ้นพระเจ้าจอร์จที่ 1 ไปแล้วพระเจ้าจอร์จที่ 2 ยังคงไม่มีบทบาทอีก ทำให้เกิดประเพณีที่พระมหากษัตริย์ไม่มีบทบาทต่อการเมืองการปกครอง

สมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 1 อังกฤษเข้าพัวพันกับสงครามอยู่มาก แต่ก็เรียกว่าประสบความสำเร็จ บุคคลสำคัญที่ดำเนินนโยบายต่างประเทศได้แก่ เจม สแตนโฮป (James Stanhope) ในปี ค.ศ. 1716 อังกฤษได้ทำสัญญาพันธมิตรทางการทหารกับออสเตรียและฝรั่งเศส ค.ศ. 1719 อังกฤษจับมือกับฝรั่งเศสรบกับสเปนจนได้ชัยชนะ เมื่อสังเกตการดำเนินนโยบายต่างประเทศในระยะนี้แล้วจะเห็นได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จนได้ชื่อว่าเป็นการปฏิวัตินโยบายต่างประเทศ มิเพียงแต่เท่านั้น อังกฤษยังเข้าพัวพันสงครามกับสวีเดน เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของ

อังกฤษทางด้านทะเลบอลติกและยุโรปเหนือ หลังจากนั้นยังพิพาทกับรัสเซีย แต่ผลที่ได้รับก็นับว่าคุ้มค่า เพราะทำให้อังกฤษมีความมั่นคงทางด้านนี้อยู่มาก

ในขณะที่ประสบความสำเร็จทางด้านต่างประเทศ ด้านนโยบายภายในกลับต้องเผชิญกับปัญหาที่ยังยาก เรื่องที่รุนแรงได้แก่ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ กรณีปั่นหุ้นของบริษัททะเลใต้ (The South Sea) ซึ่งความยุ่งยากทางเศรษฐกิจครั้งนี้นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมือง กล่าวคือ สมาชิกรัฐสภาหลายคนถูกกล่าวหาว่าคอร์รัปชัน ถึงกับในที่สุดรัฐบาลวิซคอบของเจมส์ สแตนโฮปต้องลาออกไป

ต่อจากนั้นมาถึงสมัยของโรเบิร์ต วอลโพล (Robert Walpole ค.ศ. 1721-1742) นโยบายของรัฐบาลสมัยนี้นับว่าประนีประนอมขึ้น เน้นเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนและของประเทศ ด้วยการสนับสนุนให้มีสันติภาพเป็นหลัก ส่วนวิธีการปลุกย่อยอื่นๆ ที่ทำควบคู่ไปด้วยเช่น ลดอัตราดอกเบี้ย ลดการแทรกแซงของรัฐ ลดภาษีขาเข้า เก็บภาษีต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษีที่ดิน

ด้านนโยบายต่างประเทศ รัฐบาลของวอลโพล หลีกเลี่ยงที่จะเข้าพัวพันกับสงครามในยุโรปด้วยเห็นว่าสงครามเป็นสิ่งที่มึราคาแพงเกินไป และยังได้ผลลัพธ์ที่ไม่แน่นอนอีกด้วย ได้พยายามป้องกันมิให้ยุโรปแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย พยายามเป็นมิตรดีกับสเปน ทั้ง ๆ ที่มีเรื่องพิพาททางการค้ากันมากมาย และด้วยเหตุนี้จึงถูกโจมตีว่าไม่มีความรักชาติ อย่างไรก็ตามในที่สุดวอลโพล ก็ถึงเหตุการณ์ไม่อยู่ อังกฤษเข้าสงคราม “Jenkins’ Ear” ใน ค.ศ. 1739 และเข้าสงครามสืบราชสมบัติสเปนในปี ค.ศ. 1740 นักการเมืองหนุ่มในสมัยนั้น เช่น วิลเลียม พิตท์ (William Pitt) จอร์จ เกรนวิลล์ (George Grenville) โจมตีการทำงานที่ล่าช้าแบบคนแก่ของวอลโพลอยู่เสมอ ๆ และในที่สุดวอลโพลก็หมดอำนาจ

รัฐบาลชุดของวิลเลียม พิตท์ มีวิธีแตกต่างไปจากวอลโพล ถึงแม้ว่าจะมีความเชื่อว่าการค้าคือความมั่งคั่งเหมือนกันก็ตาม พิตท์เห็นว่าสงครามจะต้องดำเนินต่อไป จนกว่าฝรั่งเศสคู่แข่งจะแพ้และออกไปจากอาณาจักรแห่งการค้า ซึ่งปัญหาเก่าก็จะกลับมาอีก คนเริ่มไม่พอใจสงครามเพราะค่าใช้จ่ายสูงมาก นักการเมืองบางคนที่ไม่ชอบพิตท์มีอำนาจมากก็ฉวยโอกาสโจมตีพระเจ้าจอร์จที่ 3 เองก็ไม่พอใจพิตท์เป็นส่วนพระองค์ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1761 เมื่อพิตท์เสียชีวิตสนับสนุนในรัฐสภา จึงต้องลาออกไปในที่สุด

สมัยพระเจ้าจอร์จที่ 3 เหตุการณ์การเมืองเริ่มเปลี่ยน พระองค์พยายามที่จะบริหารประเทศด้วยตนเอง ครั้งแรก ๆ พระองค์ได้รับความนิยมเป็นอย่างดี เพราะเอาภาระงาน และยังเป็นกษัตริย์ราชวงศ์แฮน โนวอร์องค์แรกที่กำเนิดในอังกฤษ การเมืองในสมัยนี้จึงดูไม่มีความแน่นอน พระองค์จะปลดคณะรัฐบาลตามพระทัยอยู่เสมอ ๆ สมัยของพระองค์จึงมีรัฐบาลถึง 7 ชุดด้วยกัน การที่มีรัฐบาลหลายชุดนี้เองเป็นปัจจัยที่ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ซึ่งจะ เป็นระยะที่อังกฤษต้องเสียด่านนิคมไปหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 13 อาณานิคมในอเมริกา เหนือ

สภาพทั่วไปทางสังคมของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 คริสต์ศตวรรษที่ 18 ของอังกฤษได้ชื่อว่าเป็นสมัยของความก้าวหน้าทางปัญญา เป็นยุคของเหตุผล เป็นระยะที่มนุษย์ เชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะค้นหากฎธรรมชาติซึ่งควบคุมสังคมอยู่ ซึ่งจะเห็นได้จาก วรรณกรรม การดำเนินงานของวัด แนวความคิดเศรษฐศาสตร์ของอาดัม สมิท ตลอดจนแนว ความคิดของลือคินในเรื่อง “Balance Constitution” ครั้งแรกของศตวรรษ สังคมสนใจทางด้าน วัตถุนิยม ครั้งหลังของศตวรรษ ความสนใจมาอยู่ที่ศาสนา ขณะเดียวกันยังมีการปฏิวัติทาง สังคมอันเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลของการปฏิวัติฝรั่งเศส ทางด้านการเมืองจึงมีการเรียกร้องให้ ปฏิรูป ปรึฐสภาพและการกระจายเสียงเลือกตั้งและตอนปลายยุคแนวคิดแบบ โรแมนติก (Romanticism) ซึ่งเน้นการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลจะก้าวเข้ามามีอิทธิพลต่อคนในสังคม

ตลอดทั้งศตวรรษจะให้เห็นความแตกแยกระหว่างชนชั้นร่ำรวยกับยากจนที่ดูเหมือนว่า ไม่สามารถเข้ามบรรจบกันได้ ของทุกอย่างเป็นของคนร่ำรวยแม้แต่การศึกษา และรัฐก็ไม่ได้ ทำสิ่งใดจริงจังเพื่อคนจน ความจนถือว่าเป็นกรรมเก่า กรรมกรจะมีชีวิตอยู่ได้หรือจะอยู่อย่างไร ขึ้นอยู่กับความเมตตาของนายจ้าง มีเอกชนพยายามช่วยเหลือกรรมกรเหมือนกัน เช่น จอห์น โฮวาร์ด (John Howard) ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกรรมกร หรือโทมัส โครแอม (Thomas Coram) ผู้ก่อตั้งโรงพยาบาลชั๊น หรือวิลเลียม เบรค (William Brake) ผู้เขียนหนังสือกระตุ้นให้ คนช่วยเหลือคนจน เป็นต้น

สภาพของวัดก็ไม่ดีขึ้นนักเนื่องจากมีอิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซง ทำให้คนมองเห็นว่าสถาบันศาสนาเป็นของคนร่ำรวย ซึ่งก็ทำให้น่าคิดเช่นนั้น เพราะมีความพยายามที่จะกีดกันพระจน ๆ ให้ออกจากตำแหน่งพระระดับสูง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีขบวนการทางศาสนา

เกิดขึ้น เช่น ขบวนการเวสเลียน (Wesleyan movement) และในที่สุดกลุ่มเมธอดิสต์ (Methodist) ก็แยกตัวออกจากราชสำนักอังกฤษ กลุ่มเมธอดิสต์ เป็นกลุ่มที่เน้นเรื่องความเป็นพี่น้องกันของมนุษยชาติ โจมตีความชั่วร้ายของสังคม ต่อสู้ให้เกิดการเลิกทาส พยายามปรับปรุงสภาพของกรรมกรให้ดีขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการปฏิรูปคุกที่คุมขังนักโทษด้วย

ฉากสุดท้ายของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 คือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงแฝงตัวอยู่นานแล้ว พอมาสังเกตเห็นได้จากข้อเขียนทางเศรษฐศาสตร์ของสมิธ (Adam Smith ค.ศ. 1723-1790) ใน *Free Trade Enquiry into the Wealth of Nation* (ค.ศ. 1776) สมิธรับอิทธิพลจากการค้นพบทางด้านวิทยาศาสตร์ของนิวตัน แนวความคิดของเขาจึงเสนอให้รัฐบาลเลิกแทรกแซงทางการค้า ควรให้การค้าดำเนินไปเองโดยธรรมชาติ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นอีกด้วยว่าถ้าปล่อยให้คนมีกำลังใจจากผลกำไรส่วนตัวจะกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะประกอบการมากขึ้น ข้อคิดนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากนักเศรษฐศาสตร์คนอื่น ๆ เพิ่มอีกเช่น โทมัส มัลทัส (Thomas Malthus) และ เดวิด ริคาโด (David Ricardo) และยิ่งไปประทับใจของกลุ่มการเมืองที่มีความเชื่อว่า รัฐบาลที่ดีที่สุดคือรัฐบาลที่ปกครองน้อยที่สุด และคนกลุ่มสุดท้ายที่สนับสนุนความคิดของสมิธอย่างเต็มที่ คือ บรรดานายทุนอุตสาหกรรม ดังนั้นปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จะได้เห็นระบบการค้าเสรีเข้าแทนที่ระบบพหุขนิยม

ขณะเดียวกันอังกฤษก็เผชิญหน้าครั้งแรกกับการปฏิบัติอุตสาหกรรม เมื่อสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 สภาพสังคมของอังกฤษจึงอยู่ในสภาพยุ่งยาก ถึงแม้ว่าจะก้าวหน้า แต่ไปพร้อมกับปัญหานานาประการ